

520



Nr. 2

November 1929

50 senti



ILO

**Esimene ja ainus esteetilise kultuuri
magasin Eestis.**

**Ilmub käesolevast numbrist pääle
===== üks kord kuus. =====**

**Kõik senised tellimised lähevad kahekordselt edasi
(endine 3 kuud — nüüd 6 kuud j. n. e.)**

**Pildiajakiri „ILO“
on Eesti ainus valitsev kultuurajakiri.**

„ILO“ programm on — elav elu, kõik kunstid ja kultuur selle mõiste kõige avaramas ulatuses.

„ILO“ jälgib elu ja aega ilu, tõe ja häduse prilli läbi sõnas ning pildis, avaldades kirjutisi ja pilte kodu- ja välisilma kultuurelu sündmusist, saavutustest, tegelasist ja põlevamaist probleemest, tuues valitud ilukirjanduslikke uudiseid, vesteid, följetone ja muud võraturamat lugemismaterjali.

Kõike seda serveerib „ILO“ kõige haaravamal, elavamal ja soliidsemal kujul moodsamate toimetamismetoodidega.

„ILO“ sisu eest hoolitsevad eesti- ja välismaade parimad ja nimekamad sulemehed, kunsti-, kirjanduse-, kultuuri-, majanduse ja poliitikaelu tegelased, följetonistid ning karikaturistid.

„ILO“ on määratud lugemiseks igaühele ja ta on niivõrt m i t m e k ü l g n e, et ta suudab huvitada igaüht.

„ILO“ ei tohi puududa üheski majas.

„ILO“ on eestlasele see, millela ta ei saa elada.

:: Kättesaadav „ILO“ on kõigile. ::

Ilmub tusedas albumikaustas, suuremana kui ükski senine Eestis.

Maksab: 1 kuu — 50 s., 2 kuud — 100 s., 3 kuud — 125 s., 6 kuud — 250 s., terve aasta — 500 s. Üksiknumber 50 s. Väljamaale 50% kallim.

Kõige odavamalt „ILO“ saab tellides (40 s. nr.) talitusest või postiagentuurist.

„ILO“ on kõige odavam ajakiri Eestis, arvestades ta huvitavat ja väärtuslikku sisu, võrdlematut välimust ja pildirikust.

:: Tulusaim reklaami võimalus ::

avaneb „ILO“s, siin hoiduvad kuulutised igavesti ja neid loevad alaliselt kümned tuhanded silmapaariid. Seepärast „ILO“ kuulutistel on võrdlematult suurem mõju kui harilikkude ajalehtede kuulutistel.

Kõik „ILO“ ümber!

Ajakiri „ILO“. Toimetus ja talitus Tallinn, Harju tän. 48. Telefon 2-81.

Tellimise aadress: Ajakiri „ILO“, TALLINN.

„ILO“ nr. 2. SISU:

1. „Sügis“ — C. de Buzon.
2. Kirjanduslik juubilar — mag. M. Jürman.
3. Rahvusliku kultuurloomingu eksiteed — R. Kangro-Pool.
4. Eesti foto.
5. Liig ilus unelm — H. Barbusse.
6. Adamson — Eric.
7. Suurvaimude hingelisist rikkeist.
8. Jõud ja ilu.
9. Päevi Vahemere kaldail.
10. Naised iludusvõistlustel.
11. Tänav ja majanumber — F. Molnar.
12. Tallinna vanade tornide võlu — M. Ehrenvert.
13. Nataša — Tolstoi.
14. A. Strindberg — „Sinises tornis.”
15. V. Aaltonen.
16. „Seaduslik armuke” arvustustules.
17. Esimene lumi mägedes.
18. Talent — A. Valgma följeton.
19. A. Bourdelle † — J. Pert.
20. Kaks vastast.
21. Anekdoote.

Illustratsioonid „Nataša” juure — Ferd. Kaselt.

**Elu
kunst ja kultuuri
ajakiri**

■ ■
Toimetuse ja talituse
Tallinn, Harju 48, III k.

LO

**Ilmub
üks kord kuus
Tallinnas**

■ ■
Toimetaja on kõneteldav
kella 11-1. Telef. 2-81

Toimetaja Johannes Järv

November 1929

Nr. 2

I. aastakäik

Sügis



Prantsuse kunstniku Camille de Buzoni maal

Kirjanduslik juubilar.

Mait Metsanurk 50. aastane.

Meie nimekamaid ja tüsedamaid kirjanikke — Mait Metsanurk pühitseb käesoleval kuul 50. aastast sünnipäeva.

*

Ühtaegu laineid löönd A. H. Tammsaare „Tõe ja õigusega” 1926. a. sai loetavamaks raamatuks Eestis Mait Metsanurga „Jäljetu haud”. Nimetatud teos tõi kirjanikule laiema kuulsuse, mis püsind tänaseni. Olgu teose kangeline Kristjan



Mait Metsanurk

Raudma hingeliselt sugulane kirjaniku seniste teoste pätegelastega, nagu seda on Vaheasaare Villem („Vaheasaare Villem ilmud 1909), Mart Klaos („Orjad” 1912), Taavet Soovere („Taavet Soovere elu ja surm.” 1922) jne., kes kõik mõtte-, mitte teoinimesed, ometi on „Jäljetu haud” psühholoogilise romaanina omapärasemaid meie kirjanduses, kui ka kogu Metsanurga toodangus. Veelgi on sarnasust Raudmal „Kindrali pojaga”, (draama, ilmud 1925). Mõlemis kehastub kogu meie aja intelligentsi rahutu eneseotsing,

ta usuliste, seksuaalsete, revolutsioonilise lainetusega ja tormiga ning lõppeks üldise pettumusega ja elutüdimusega. See on autori enese rahulolematuse, mis läbib „Jäljetu hauda” ja muude tervet ta loomingu. See on kirjaniku enese kaldumus kritiseerida parempoolset ilmakorda ja otsida uusi kõigiti rahuldavaid väljapääsmisvahendeid kitsaist oludest. Autor ise nagu kõik ta kujutatud tüübid on mõtisklevad ja impulsiivsed. Nende ajus ja hinges tekib musttuhat tormilist kavatsust, nad teeksid palju sel hetkel, ent juba järgmisel neil puudub usk enda võimeisse ja nad ei võta midagi ette ehk jälle ironiseerivad enda üle. Nad nagu kardaksid väljapügeda enesest, on haavuvad ja arad suhetes välisilmaga. Küll püüab Raudmagi veenda isa ja vanaisa hauas, et nende järeltulijaist on saand suur mees, ometi kuulub ta kogu elu vaid eneseotsinguks ja muid tulemusi on vähe.

Teguvõimsaim kõigist autori kangelasist on „Valge pilve” (1925) ja selle järje „Punase tuule” (1928) pätegelane Alma Verihurm. Needki mõlemad teosed on täis sotsiaalset rahulolematust ja punase joonena läbib neidki „punane tuul”, mis pannud kirjaniku keema juba pärast 1905. a. revolutsiooni. Popsi Verihurma tütar Alia abielludes rikka peremehe ja vallavanema pojaga, sattub algusest päält vastollu taluperemehelikult mõtlema kihiga, ja terve ta elu osutub ainsaks väimliseks kannatuseks, kuigi tal on rohkem trotsi ja uhkust vastuhakuks kui teistel Metsanurga poolt kujutatud tüüpidel. Almas on õrna emaarmastust, kangekaelset viha „hallparunite” kõrkuse vastu, ta on omakasupüüdmatu ja võrratult õiglane.

Seega on kirjaniku hilisem kui ka varasem toodang, viimasesse kuuluvad novellikogu „Jumalalapsed” (1910), „Vaheasaare Villem”, „Orjad” (1912), „Toho-

oja-Anton" (1916), „Ennäe „inimest" (1918), „Epp" (1920), „Jumalata" (1921), „Taavet Soovere elu ja surm", täis aja- vaimu kujutlusi, nad on sündind kirjaniku lihast ja verest, on tema mõtiskelude ja meeolude pärandis kaasaegseile ja päras- tistele põlvedele. Õnnestunum ta toodangus on hingeeluliste probleemide käsitus, teose idee. Kuigi varasemas loomingus kirjanik on äge ja etteheitev ja pikkade pihtimuste näol püüab õpetada lugejaid, kuigi kogu ta looming on isiklist laadi, ome- ti on ta teoseis jõurikkust küll stiilselt, küll ideeliselt. Parimad on ta maaelu kujutlu- sed, sest linna seltsonna pilkamiseks ei ole ta alul küllalt küps. Talle kui maa- lapsele on alul võõras toleaeagne linna in- telligents, keda püüab arvustada („Or- jad", „Ennäe inimest"), kuid kirjeldab neid kunstlikult ja tehtult, need ei ole elavad inimesed vaid nukud ja nende tühjus ja elamused on autorile tund- matud. Ta hilisemad tööd on vabad sel- lest eksitavast õpetlikkusest ja on sellep. hästi nauditavad.

Käesoleval aastal ilmus kirjaniku su- lest „Jutustused ja novellid", kuid see ko- gu sisaldab juba varem trükist ilmund lü- hiteoseid. Nüüd oodatakse Metsanurgalt palju, sest ta on tõestand omi võimeid,

milles alul kaheldi just tema teoste ten- dentsilise ilme tõttu.

Mait Metsanurk — kodanlise nimega Eduard Hubel — on sündind 7./20./XI. 1879. Tartumaal Äksi khlk. Kärkna vallas Saare talus. Koduküla nimi Metsanuk või Metsanurk, mille kirjanik enesele var- junimeks võtnud osutub ise juba küla asen- dit ja laadi: see koosneb üksikuist mada- late põldude, soode ja metsade vahele laialipillutud taludest. Kirjaniku lapsepõl- ves polnud umbes versta kaugusel ümber- ringi ühtegi teist elamut ja sellep. möödus ka see lapsepõlv mänguseltsilisteta. Vane- mad olid jumalakartlikud, kuid mitte va- gatsejad. Kirjanik oli seitsmes ja viimne laps perekonnas. Ta õppis 5-aast. lugema, varssi ka kirjutama, 8. a. hakkas käima soo taga asuvas Orge koolis, 10. aasta- selt iga päev. Õppis hiljem Tartu linna- koolis ja sama kooli pedagoogilisil kursu- sil. Olnud tegev õpetajana ja ajakirjani- kuna Võrus, Tartus ja Tallinnas. Metsa- nurga kooli- ja kantseleiaastad olid lausa nälgimisajad, liiatigi, et tal puudus hak- kavus aktiivsemaks läbilöömiseks. 1924. aastast pääle ta elab elukutselise kirja- nikuna Tallinnas.

Mall Jürman

Rahvusliku kultuurloomingu eksiteed.

Miski ei sünni kergelt. Kultuur vist raske- mini kui iga nähe tsivilisatsioonis.

Ega see veel ei tähenda rahva kultuuri, kui on inimesi suurel hulgal, kes on käind koo- lis, kes mõistavad tarvitada ja tõesti ka tar- vitavad telefoni, kellel on raadio toas ja kel- lel on korralik koht teenimiseks ning hää ser- viisiga söögituba, kes kõnnivad teatri esieten- dusele smokingis ja korrektilt pärjakesi pa- nevad kaasvõitlejate hauale, kes banketil must- rikohaselt kõnelevad ja siis autoga koju sõi- davad, kes kongressidel targaks poseeritud füsionoomiaga resolutsioone hääletavad ja välismail kõiksuguste asjadega tutvunevad rahva kulul ning rahvast esindavad jne. jne. Ei sugugi mitte kõnele see veel kultuurilisest rahvast, vaid ainult inimestest, kes on tsivi- liseeritud.

Kultuur, rahva loova vaimu sünnitatud vaimlised potent- siaalsusest vabanend väärtu- sed ja nende hingestund iseen- dast mõistetavusellusuhtumises on kauaste elukogemuste tõeks- pidamine, millest rahvasei saa väljapoole. Rahva vaimline ene- sepärane füsionoomia on tema kultuur.

Eesti rahvas on praegu palju käind koo- lis, varsti juba viimaseini läbikäind keskkoo- list ja üliõpilasi on temal tuhandete viisi, ning autosid on siin ja välissaadikuid ning kindraleid, moodne meteoroloogia jaam on ja lennumasinaid on, ajalehti trükitakse rota- tsiooniga ja teatri moodsaid kriise põetakse ja direktoreid leidub igal alal, sünfoonia or-

kestrit peetakse ja professoreid on konservatooriumis, ja ministrid on, nagu ütles Strandman, samuti asjatundmatud poliitilised mängukannid, nagu Inglismaalgi, aga vaadake, mis meie siis kultuuris õieti kui väärtuse oleme suutnud ära teha.

Mõni tuhat aastat tagasi rändasid karjapidajad mongoollased Aasia mägestiku orgudes ja külgedel, söid looma rasva ja kihutasid hobustel, pidasid vibudega jahti ja sõdasid ning värisesid pikse ees kui pimedad alandlikud loomad. Eks meie ole tsiviliseeritud nendest kindlasti! Seda mõistaks ja tõttaks tõendama vist isegi meie mitte kultuuri tundjaist koosnev kultuurnõukogu. Ja ministrid ka, kes ei peagi muidu midagi teadma, nagu arvas riigivanem Strandman. Aga kui need mongoolid rändasid Indiasse ja seal templeid püstitasid ja monumente löid, mida meie nüüd ainult imetleda võime, ja selle kõrvale eneste poolt mitte midagi ei saa panna, siis me tunneme, kui vähe meie kultuuriliselt maksame. Üks ilmetu sigri-migri rahvas, värvitu kogu oma smokingumeeste kompleksiga ja naiskutsekoolide kultusega ning tortide valmistamise oskusega.

*

Tsivilisatsioon ei anna kultuuri, kultuur peab sündima. Kõige päält on selle äratundmist vaja. Aga meie ei tunne seda ära, vaid meie hakkame kultuuri tegema. Et kui teemени, siis on meil kultuur.

Meie olime arusaamise saand, et euroopa-

likus üldhariduses ei saa rahvuslik omapära sündida. Et see omapärane kultuuri idu peitub meie minevikus, kus individuaalne mõtlemine on piiratum ning rahva vaim avaldus kollektiivses teotsemises. Sellepärast läheme võtame oma kultuuri vundamendi säält minevikust.

Ja hakati seda siis säält võtma sarnase hooga, et ei saadud säält õiget tabada, ja naeruvääristati endid ka tänapäeva haritud arenemisparatamatuste ees.

Ärkamispäevist pääle on vesisõnul kõnelnud mineviku „Kungla“ ilust, vourustest ja vaprustest. Aga seda pole keegi uurind ega sellest kõikihaaravat ja kaasaatõmbavat palet välja kristalliseerind. On jäänd vaid halemeelne ilutsemine minevikuga, tühi ja tühjakestegev ning negatiivne isegi tänapäeva igapäeva-eluks.

Ja kõigele sellele lisaks võtsime juurde mingisuguse piiteedi meie orjaaja vastu.

Tsiviliseeritud oleme ning kummardame naiivilt oma hädist minevikku, ilma, et seda minevikku kriitiliselt oleksime hinnatagi suutnud või märgand.

Nii on olnud meie hää tahe omakultuuriks küllalt haleda algusega.

Pastlaid oleme kultiveerind ja pärjad pähe sidund ning vööd puusadele tõmband, ilma et oleksime kaalund, kas see ka on midagi rohkem lapsikusest.

Raskest orjusest oleme kaeband, ilma et



O. Kikas

I kl. I auhind

Päikese lõomas

EESTI

Eesti Foto-Klubi korraldab järjekindlalt fotovõistlusi amatöör-fotograafia arendamiseks

Eestis, mis leiavad alati elavat osavõttu. Viimane võistlus, järjekorras XIII, millele liitus eriosakonnana „Agfa“ võistlus, oli oma kunstilise tasapinna poolest väga tähepandav. — Võistluse žüriisse kuulusid härrad: Hanno Kompus, Aug. Jansen ja Peter Parikas. Auhindu said: I klassis I auhind — O. Kikas ja J. Madaras, II auhind — O. Kikas. II klassis I auh. — O. Uusman, II auh. — J. Klasman,

oleksime tundnud, kas see ka sobib mehe meele kasvatamiseks.

Taara poole oleme õhand, ilma et oleksime enestele aru annud, mis see Taara võib ja mis meie temalt õieti tahame.

Laps pistab jalaga augu liivasse ja ütleb ja tunneb vaimustusega, et see auk on ahi tema voolimiste küpsetamiseks. Meie „kangelased“ leiavad tüki vana rangipuud, mõne vana polka viisi, või kombineerivad murul tantsimise, ja ilutsevad siis sellega kui oma-pärase kultuuriga!

Sarnane naiviteet hakkab lahtuma ja kriitiline kaalutlemine selgitab mõndagi.

Kolm mõjuvõimast momenti tahame siin märkida sellest, kuidas me hakkame saama mõistlikuks selles mängus, millega tahame teha omakultuuri.

Ministrid valitsuse paraadidel, kui pidid ütleva rahvale midagi oma tühjast vaimuportfellist, algasid kõik sellega, et vaadake, meie oleme 700 a. orjad olnud jne. — Ühis-tegevuse kongressidel samuti, voorimeeste ametiühisuses samuti, noorsoo pidustustel, laulupidudel jne. jne. ikka samuti. Otse nagu kahju oli, et enam ei olegi selles õndsas seisukorras! Kui tuli kindral Laidoner välja kõnega, kus ütles, et see orjusega hooplemine pole vabale rahvale kohane — nüüd ei kõnelda sellest orjusest enam. Mida nüüd ütleva peab, seda vist ei mõista nüüd paljud pidukõ-

nelejad väljamõelda, aga seegi tühjus on suureks sammuks meie enesteleidmises. Võib olla, on siin Laidoneri teened suuremad, kui frondil olid selleks, et rahvast vabaks kasvatada.

Kui „Estoonias“ kanti ette ooper „Vikerlased“, siis olid tegelased riietatud orjaajaliselt tublisti ja pastlaid kanti. Tubli arvustav hoog viis äratundmisele, et pastal ei ole voorus, mille ette kummardada ja et muistne vaba eestlane ei võind sarnaneda orjapoisile. Ei nüüd enam kultiveeri isegi Taara õigeusklikud pastlaid ja teopoisid! Naiivne väärvõte sai niiviisi suureks positiivseks väärtuseks meie kasvamises. Nüüd „Kalmuneius“ tulid mehed isegi tööle peenetes kingades. Ärgu jällegi ümberpöörduvalt ületrumbatagu!

Artur Lemba lõi ooperi „Kalmuneid“. Võttis viisid kokku, seadis ritta, lõi tuttavaid tantsulugusid ja eietas leelot. Aga rahvuslikku muusikat ei sündind. See nähe tõi tugeva kriitilise löögi abil kõigile selguse, et minevikult saadud nähete seedimata reastamine ei anna veel rahvuslikku kultuurloomingut. „Uku ja Vanemuise“ laadiliste laulelduste aeg, kogu mineviku ees naiivitsemine on läbi. Kultuuri ei saa teha, kultuur sünnib. Ja sünnib tõesti mineviku kujunemises saadud vaimukompleksist, kuid tänapäevastatult tänapäeva ellusuhtumise põletisaju kaudu.

Rasmus Kangro-Pool.

FOTO

III auh. — A. Jahnentz. III klas-
sis II auh. — V. Reits, III auh.
— V. Topman.

E. F. K. ümber on koondund meie aktiivsemad ja nimekamad foto-amatöörid, kellele tööd ka välismail leidnud väärset tähelepanu. Mäletavasti tuli läind aasta Helsingi amatöörkubi ja EFK. vahelisel võistlusel võitjaks EFK. — Praegu on E. Foto-Klubil korraldamisel rahvusvaheline Foto-Kunsti näitus, mis avatakse novembri lõpul ja millest osavõtjaid välismailt 40 ümber.



O. Uusman

II kl. I auhind

Turule

Liig ilus unelm.

Nende lahkumise lähenedes Pargi hotellist muutus mõlema lapse mäng tõsisemaks. Nemat, kes ei olnud kunagi lahkunud üksteisest, nad imestasid isegi sageli enese näoilme üle vaadeldes teineteist.

Ühel õhtul otsisid ta silmad üles tüdruku ukse lävel, millest see äsja oli sisse astunud. Ei näind teda hästi pimeduses; näis, nagu säraks terve tuba temast. Liikumatuult seisatas poiss, tummana, ei sõandand isegi liigutada huuli — kuid ta tundis, et ei olnud tema jaoks enam teist olendit ilmas.

Järgnevad päevad elas ta selle õhtu suurest imetlusest. Ta lukutas mälestise, mis oli nii ilus ja tundeküllane, enese hinge. Ta ei jutustand kellelegi sellest: ei teistele, ei temale, vaevalt eneselegi ja kui, siis üsna hilju. Ta muutus säravalt vaikseks, uneles tüdrukust, isegi temaga koos olles.

Tüdruk näis aga ootavat, et ta kõneleks. Lahkumine, mis pidi olema terveks aastaks, lähenes. Ja väga ruttu saabus viimne päev ja lähenes õhtule.



Prantsuse nimekas kirjanik Henry Barbusse, kes kuulus eriti oma sõjavastaste romaanide „Tule“, „Põrgu“, „Valgus kristikus“ j. t. kaudu, langeb nüüd Prantsuse riigivastase tegevuse pärast kohtu alla.

Ka viimsel õhtul jooksid nad nagu eelmisilgi üksteise kõrval pargis ringi; siis kutsus neid nagu tavaliselt vana emalik hääl majja ja nad pöörsid koju poole. Minnes mööda pikka alleed, mõtles ta kogu aja, et ta ei näe nüüd tüdrukut enam tükk aega. Vargsi vaatles ta teda, kes kõndis kummardudes veidi ettepoole, vaatles ta peent nägu ja sama peeneid käsi, milliseid läbistasid selged, õrnad jooned, ja ta kahetses, et ei öelnud tüdrukule midagi. Oleks võidud midagi kokku rääkida, midagi kindlamat ebamäärase tuleviku kohta.

Kuid nüüd oli liig hilja, nüüd: sest juba võis näha hotelli valgustatud fassaadi läbi sinika, ümmarguse puu, mis sarnles paabulinnule. Lõppeks teised lahutasid nad.

Õeldi üksteisele: „nägemiseni suvel“. Ent ettenägematud reisirid, muutunud olukorrad, viisid lahku suurte inimeste teed, kellest nad rippuvad olid.

Aasta, kaks, kolm möödusid.

Ta ei teadnud midagi tüdrukust; jätkus sellest, et vahetevahel kuulis nimetatavat ta nime.

Ja ometi elas ta vaid mälestisist tüdrukule. Tööküllaste päevade lõppedes, mil veedetakse aega tarvilikkude asjadega, sules ta silmad, nägi teda jälle enese ees ja tundis tasutud olevat kõik väsimuse. Tegelikult ei teind valu see lahusolek, kuna ta ju alati ja kõikjal kujutles endale paradiisi, milles viibis tüdruk.

Vähem kui kunagi varem kõneles ta sellest. Ainult siis, kui oli ükski, võis mõelda sellele. Ta armastus oli liig suur, liig puhas, oli liig palju jumaldamist selles. Võitmatuna sules endasse avaldised, millega teised liigutavad kaaslaste südameid.

Tahtis kirjutada talle, kuid ei teadnud, mida. Ja milleks sõnad? Tulevik oli nii imetore ja kindel! Lugeses päevi pingutatud silmapilkel, mil kõik näib ebakindlana ja hädaohu varitsetuna, mil valdab mingi ebamäärane rahutus, hõljutas teda unelma magusus jälle teadlikkusse.

*

Mõlema perekonna uuesti kohates hotellis, oli tema üheksateist, tütarlaps seitseteist aastat vana.

Jälleenägemine oli nii ebaharilik sündmus, et seda oma iseloomu kohaselt paariks päe-

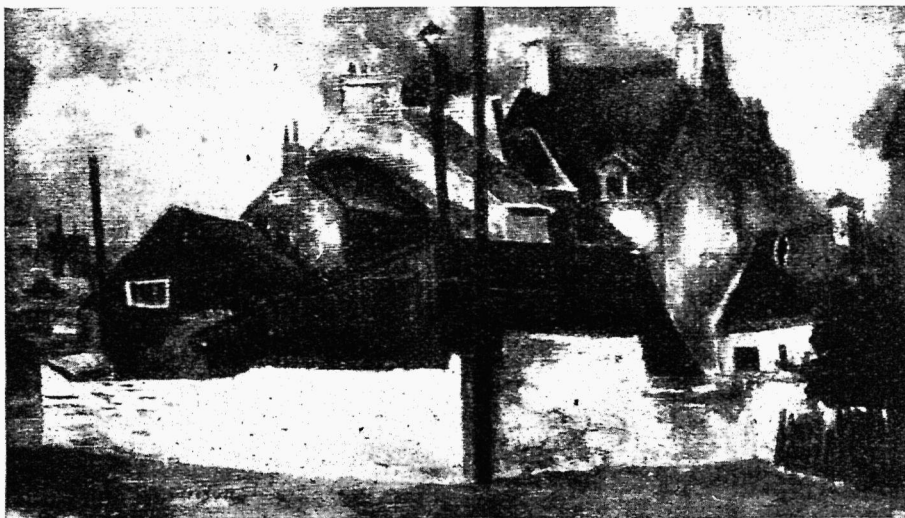
Meie noor kunstnik Adamson-Eric.

Adamson-Ericu loomingust käesolevas „Ilo” numbris on kaks maastikku.

Kunstnik on sündind 1902. aastal Viljandis, töötand kunstühing „Pallas” — Hiljem asus Pariisi, kus 1928. a. oktoobrist — 1929. a. aprillini töötas kujutava kunsti sihtkapitali stipendiaadina. — Praegu Pariisis omal käel.



Adamson-Eric
Maastik



Adamson-Eric

Saint-Servaine'i maastik

Reproduktsoonide klišeed kujutava kunsti sihtkapitali kogudest.

vaks edasi lükkas. Ometi ei olnud ta üllatunud kohates tüdrukut.

Viimane oli jäänd endiseks: oli endiselt peen, endiselt blond, ent palju enam puhkend. Oli läind ilusamaks, ilma et oleks muutund üldiselt. Ja esimesel vahetatud pilgul tundus ta veelgi tutvamana.

Liigutavalt ja vallutatavalt valmis idüll. Kõik, mis ümbritses neid, kõik, mis peegeldus nende nägudel, näitas, tõestas neile, et nad olid valind üksteise. Ja olugi, et tüdruk oli sageli täiesti hajuvil, täis hella vaikimist ja anduvat tähelepanu, ta ei öelnud midagi. Ühel päeval kõneleb ta — ja seda päeva ta ootas, ent praegu tundusid sõnad liig karmidena selles lõputus eneseotsingus.

Ta nägi tüdrukut vähe. Ei olnud enam nii lihtne koos viibida kui varemalt. Väikesed takistused lahutasid neid tund tunnilt. Mõnikord mõtiskledes jõudis veendumusele, et aeg ruttas. Siis näis ootamisaeg puutumatuna, need olid ju kõik vaid pisiasjad ja ta unustas nad ruttu.

Kord, kui tütarlaps oli ümbritsatud paljuist ja kõneldi tähtedest, ütles ta:

„Avan sageli õhtuti oma akna hotelli kõige alumisel korral tänava poole ja vaatan välja. Näha ei ole midagi, kuid ma vaatan välja... ja nii pea igal õhtul.“

Vestluse edasi kestes jooksis tal kui tuksatus läbi liikmete ja ta küsis endamisi, kas oli temale öeldud see viimne.

Endamisi sõandas ta aegamööda seda uskuma hakata, sõandas kuulda valju kutsed, mis tüdruk oli väljendand. Tema pärast, temale, avas ta pimeduses akna... Ja, tund oli saabund. Ja, ühel lähemal õhtul läheb ta alla, hotelli tänavpoolsele küljele; ta kujutles juba endamisi seda suurepärast kohtamist ja sõnu, mida nad vahetavad lõputult. Terved pikad õhtud tuletas ta neid, õppis nad pähe kui luuletise — tuksuva südamega, joovastatud õnnest.

Ent lükkas edasi kohtamise. Oo! veel mitte! Kõnelda temaga, keda oli vaid vaadelnud seni...! Süvenedes asjasse ütles ta endamisi: juba! — ja peatus, pimestatud ainsast, ilusast kujutlusest.

Akki lühendas mingi ettenägematu juhtum vanemate säälviihimist. Ühel pärastlõunal öeldi: „Homme reisisime!“ ja nii oli saabund ootamatult viimne õhtu.

Tol õhtul valdas teda toas mingi pööraselt masendav tunne. Ta ei olnud kõnelend, ei olnud teind midagi, ja nüüd oli liig hilja.

Liig hilja! Ta vaatas üles: nägi selgesti oma viga, oma kõhklemist: mis sai sellest, kui

ei tegutsend kunagi, ei kõnelend kunagi ühtki sõna, elades vaid lootusetult mingis tühjas unelmas, mingi olemasoleva pettekujutluses!

Hetkeina kinnitas ta isegi: Tähendab, täna õhtul? Ent tõusis kohe kokkunult poolistukile. Täna õhtul? Kui ta veel säälv oleks ja teda ootaks? Ent ei! Loobus kohe sarnasest mõttetust ideest, vajus tagasi toolile. Oli liig hilja, tundis seda küllalt hästi. Kahtlemata oli teda oodatud mõnel õhtul, kuid kindlasti oldi sellest loobutud nüüd ammu.

Ta ohkas, vihkas end, põlgas end, kuni väsimus halastas talle.

Ja kaua, kaua pärast seda, hommiku hämmardudes, suleti ohkega teine aken tänava poole.

... On liig hilja! See oli alaline palve, millega ta nüüdsest peale suigutas oma südameleina, millega alustas uut elu...

Ent suur uudis näis muutvat tervet olukorda: tema tulevat Pariisi.

Möödund sügiskuil kohtas teda ühel külaskäigul. Tütarlaps oli uhke, endasse süvenend ja väga ükskõikne. Ta pööris silmad teisale: tüdruk oli kõik tagasi võtnud, kõik oli lõppend ja, olugi, et ta säälv viibis, ta oli tema jaoks kadund igaveseks.

Selle tõttu tundis ta end omas lõpmatus lihtsüdamluses kõigest hoolimata haavatuna. Metsik häbi sules ta huuled. Ta muutus külmaks, tähelepanematuks, jäiseks ja murtunuks. Jooksis koju raskes mures.

Möödusid nädalad. Ühel päeval kuulis ta juhuslikult, et olevat palutud tüdruku kätt ja see olevat tagasi lükanud ettepaneku. Ta tõstis päa, ja tilluke lootussäde tõusis temas.

Vaevalt jäädes üksi, hakkas kokku seadma armutult kindlaid otsuseid: ta pidi jõudma selgusele, pidi tegutsema!

Kõik näis nii lihtsana, et teda imestas vaid senine saamatus. Püüdis seda selgitada endale ja vajus mõttesse, päa toetudes kätele.

Pidi tegutsema! Esijoones korraldama lõplikult oma isiklikud asjad, mis oli vaid mõne päeva küsimus. Energiliselt asus ta asja juure, võttis tarvitusele kõik abinõud, mis oli jätnud seni laokile. Saavutas omale koha. Ja ütles endamisi, korrates ikka jälle valjusti: „Tähendab, nüüd. Nüüd pead sa kõnelema. Ja, otsekohe, homme!“

Järgmisel päeval teatati tüdruku kihlusist. Ta oli nii harjund vaikima ja varjama, et keegi ei märgandki seda koledat haava, mis löi talle teade. Vaevalt sulgend ukse oma järel, kui ta hüüdis täiesti tasa: „Tema!“ Vaa-

rudes jalul, nägi end peeglis tegevat liigutusi, et see ei võind olla võimalik! Ta ei olnud rahul sarnase teguviisiga, püüdis tõugata enesest õnnetust kogu jõuga. Siis tegi esikord kiire otsuse: ta tahtis näha tüdrukut. Erutatult, palavikuliste, värisevate kätega haaris kübara, mantli. Ruttas minema, jättes toakuse pärani valla.

Kasutas tramm, jooksis üle risttee, mis oli pime kui öö, ikka allapoole, jooksis...

Tüdruk ise avas talle aiavärava. Kuuldes ta häält, arvas nägevat teda pimeduses.

„Mis soovite?” küsis tütarlaps.

„Teid näha... Teiega kõneleda!” kogeles lõppeks. „Ma... ma...”

„Tulete liig hilja, et kõneleda minuuga.”

Ja tõstis tervituseks käe, millel esikord sarnas sõrmus. Nägi vaid kätt tõusvat pimeduses, siis nägi üksi sõrmust, seda lõplikku fakti.

Tal ei tulnud enam midagi meele, mida oleks võind tuua vastuväiteiks. Astus paar sammu tagasi ja lahkus ohtes, sosistades pool valjusti: „On liig hilja... Teadsin seda hästi... ütlesin seda alati!”...

Suurvaimude hingelisest rikkeist.

Kuulsaid hüsteerikuid ja langetõvelisi.

On pandud tähele, et täiesti normaalne inimene langeb äkki kokku kui välgust rabadud, vääneldes krampides, muutudes määramatuseks, osutudes hädaohtlikuks ühiskonnale. Ja mõne aja pärast on see kõik kadund ja haige on „normaalne” nagu varem.

Varemail aegil oli langetõvisel suur ajalooline tähtsus, suur mass jumaldas ja kartis teda ja ta valitses hulkade üle. Vanas indias, kus tunti kaheksat liiki vaimu, küsisid brahmiinid langetõviselt ennustisi, araablaste medjub, perslaste davan, Alžüüria aicaron või ammariim—on kõik värisevad prohvetid, kes äkki kokku langevad. Berberid mõtleavad, et jumal hoiab langetõvise mõistuse vangis ja vabastab ta vaid siis, kui see tahab kõnelda, kuna neid sõnu võetakse ennustisena. Tahitis, Patagoonias ja Perus on langetõvised „seaduse poolt äravalitud isikud”, kes pööraseis väänlemis ja krampides pomisevad ennustisi ja keda rahvahulk suuresti austab.”

Kuna varem sarnast krampidetaolist olekut nimetati langetõveks, siis hakati teda sõja ajal, kus esile tuli sõdurite hulgas samasuguseid sümptome, nimetama esialgu hüsterio-epilepsiseks ja hiljem lihtsalt hüsteeriaks. Ent on teadmata, kas osutus see diagnoos igal juhul õigeaks, vast oli nendegi hulgas palju langetõvelisi. Igatahes peab olema ühist langetõve ja suure hüsteeria vahel.

Usuliste ja hüsterioepileptiliste olendite vahel ei ole vaid juhuslik side. Need on enamikus väga usulised isikud, nagu püha Theresa Jesusest, püha Katha-

rina Sienast, teosofia õpetise algataja Blavatsky, Christian Science'i ja tervispalvetamise leiutaja Mary Baker Eddy ja isikud maailmaajaloolise tähtsusega nagu Muhamed ja Luter.

Omi

raskeid krampi- ja halvatushooge kirjeldab püha Theresa:

Mu minestamishoosid sagesid ja mind tabas nii tugev pööratus, et tundsin hirmu... Samal ööl saabus kriis ja pärast seda lebasin pea neli päeva meelemärkuseta olekus. Mind õlitati isegi viimist korda. Mu keel oli hammustamisest katki. Kõik mu liikmed olid kui välja venind ja pää oli uimane. Närvid olid nii kokkutõmbunud, et nägin end kuidagi kokkutõmbununa. Ei saand ilma kõrvalise abita liigutada jalgu, käsi ega pääd; olin nii liikumatu, nagu oleks surm mu liikmed jääkülmaks muutnud.” Peame oletama, et hüsteerikute juures sarnane patoloogiline hingeelu äratav sügava religioosse siseilma selle terves tundeküluses.

Muhamedist (571—632) kirjutatakse:

„Kui koran tema juure maha tuli, põdes ta samu haigushooge kui varem. Nimitelt kannatas ta juba varem teatud minestishoogude all, mis järgnesid tugevaile värinaile; ta silmad sulgesid, nagu vahutas ja ta karjus kui noor kaamel. Igakord, kui prohvet sai oma ennustise, arvati, et ta hing lahkus kehast, sest ta minestas siis tavaliselt ja näis joobnuna.” Kui Muhamed ütleb endast: „Kolm päätükki koranist muutsid mu pää halliks”, siis näeme tungi-

vat sidet religioossete tunnete ja patoloogiliste langeduuste vahel. Ka

L u t e r

(Archiv für Psychiatrie 1881) kannatas migreenitaolisi päevalusid ja minestishooge, mis kordusid ta elu lõpuni. Oma langeduustetaolised haigushood kirjutas ta saadana või „valju ning vihastund jumala” arvele. — Sarnases ekstaasilises olekus, mis algas minestamisega, ta arvas, et kurat teda kiusab: „Sageli virgusin keskööl ja vaidlesin saadanaga”, ja ta viskas arvata-vale kiusajale tindipotiga järele.

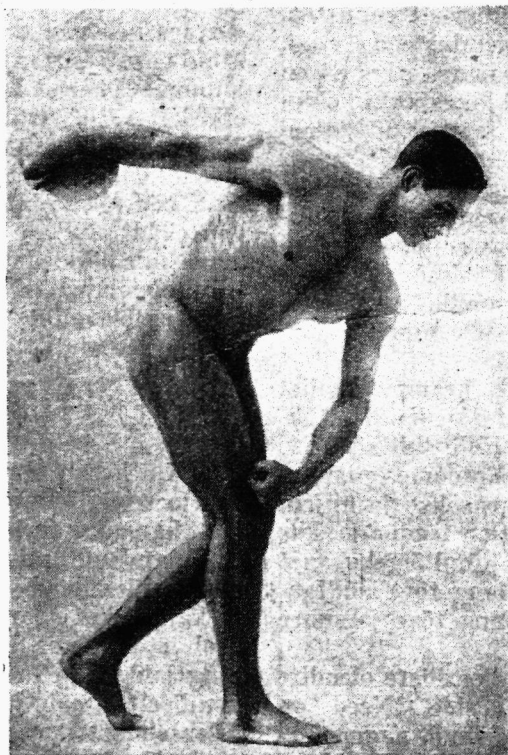
Psüükilised suursaavutised on sageli seotud raskete kehaliste valudega. Tarvitseb mõelda vaid

G r i l l p a r z e r i r a s k e l e h a i g u s -
h o o l e

(1831): „Parem käsi oli mõne hetke kestel jääkülma ja liikumatu...”. ehk jälle Plato raskele erkude haigestumisele: „Olin sattund oma saatjatega tugevasti tülli, kui äkki kaotasin meelemärguse ja langesin maha. Mind viidi sõidukis koju, kus varsti virgusin. Esimesed päevad pärast nimetatud juhtumit vaevas mind võrratu melankoolia.” Mõtelgem sageli korduvaile närvivapustisile

G u s t a v F l a u b e r t i

juures, mis olid seotud meelemõistuse kaotamisega ja krampidega. Neid kirjeldab ta sõber Ducamp: „Morbus sacer, raske neuroos, langetõbi tabasid teda ja paiskasid põrandale. Sageli olen viibind päältvaatajana nende haigestumishoogude juures. Nad algasid ikka ühel ja samal kombel, ühede ja samade sümptomidega. Gustav tõstis äkki päa mingi erilise põhjuse ja kahvatus. Ta pilk oli täis hirmu... Kii- resti viskas ta end sängi ja sirutas enese välja, morn ja tusane, nagu heidaks ta elavana kirstu. Seepäale hüüdis ta: „Mina hoian ohje, siin on voorimees, kuulen kuljuseid! Oo, ma näen võõrastemaja laternaid!” Siis hoigas ta valjusti, südantlõhestav hüüdis kajab mul praegu veel kõrvus, ja krampid algasid. Tugevaile väri-naile järgnes sügav uni ja päevi kestev roidumus.” Flaubert ise nimetab omi haigus- hooge „tahtmatuiks ideede ja kujutluste ebatasaseiks lagendikeks.” „Iga hoog oli kui fantaasia vool, need olid meisterliku ajuvõime seemnevoolused, sajatuhande pildi üksteise järele pursatudes kui tulivärk. See oli hinge ja vastupidava keha piinle- mine (mul on veendumus, nagu oleksin



Ilu ja jõud

Ange Camilli

surnud juba mitmel korral), ent mis puutub minu isikusse, siis olin mõistuse juures algusest lõpuni. Sellela oleksid need valud null olnud, sest ma olin täiesti passivne, olin mõistuse juures isegi siis, kui ei saand rääkida. Siis tõmbus hing pikkamisi kokku nagu siil, kes omale teeb valu enese okas- tega.”

Ka kuulsa Hollandi maalikunstniku

Vincent van Goghi

(1853—1890) haigushood olid epileptilist laadi; jälle näeme krampe, äärmist erutumist ja hulle mõtteid. „C'est un fou!” öeldi temast: „Ma arvan, Peyronil on õigus, kui ta ütleb, et ma ei ole mitte päris hull, sest mu mõtted on täiesti normaalsed ja vahelt- läbi selged, isegi selgemad kui enne. Ent tõve raskemal silmapilgul on sellegipärast hirmus ja ma kaotan siis mõistuse täiesti.” Ehk jälle ta kirjutab endast: „Siin on üks, kes karjub ja kõneleb alati nagu mina viieteistkümne päeva eest. Ta arvab kuulvat koridori vastukajas hääli ja sõnu, arvata- vasti sellepärast, et ta kuulmisergud on haiged ja ülitundlikud. Minu juures oli kord sama lugu kõrvadega ja silmega, nagu see juhtuvat sageli Rey kirjeldiste järgi langetõve algusel. Seekord oli vapustus nii suur, et mul hirm oli teha ühtki liigutist ja midagi ei olnud mulle armsam sel hetkel kui tahe üldse mitte virguda.” — Ja sellest hoolimata püüdis van Gogh vabastada end sarnaseist deprimeerivaist meeoludest töö läbi. „Ei ole töötand kunagi suurema rahuga oma maalide kallal kui viimseil päivil. Kuna see hoog nädala aja eest möödus, miks peaksin arvama siis, et ta tuleb uuesti? Ent see on siiski tead- mata; ei tea kunagi öelda ette mil ja kuidas ta tuleb. Sellepärast töötan parem edasi nii hästi kui võin, nagu poleks olnudki midagi.” Ent lõppeks ajas tõvehirm van Goghi siiski vabasurma.

Palju kõneldakse

suurima Vene kirjaniku

Dostojevski

(1821—1888) erguhaigusest. Matemaatik Sonja Kovalevsky kirjutab sellest: „Meie õed teadsime, et Dostojevski põdes epileptilisi krampe, ent meie silmis oli see haigus seotud sellise salapärase õudusega, et meie ei sõandand isegi mõelda sellele.

Seda suurem oli ühel päeval meie üllatus, kui ta ise sellest kõnelema hakkas ja meile jutustas, milliseil olukorral tulnud temale esimene haigushoog. See juhtus alles pärast vanglas istumist, tema elades Sibe-

ris kolonistina. Ta kannatas pöörast üksil- dust, sest sageli möödus kuid enne kui nägi ühtki inimolendit, kellega sai kõnelda mõistliku sõna. Äkki saabund talle külla üks endiseid sõpru, oli parajasti lihavõtte- õõ. Dostojevski sõber oli ateist, ta ise usk- liik kristlane. „On olemas Jumal, ja, on olemas!” äkki Dostojevski hüüdis tulisel. Samal hetkel kõlasid lähedais kirikus üles- tõusmispüha kellad ja ma tundsin taeva enese pääle alla tulevat ja mind ära neela- vat. Võtsin jumala endas vastu ja tundsin end temast läbiimbununa. „Ja, on olemas Jumal”, hüüdsin uuesti, siis kaotasin mõis- tuse. „Teie, terved inimplapsed, ei oska ku- jutleda õndsust, mida tunneme meie lange- tõvised enne haigushoogu. Muhamed kin- nitab meile omas koranis, et ta olevat pa- radiisis olnud, ja kõik ülitargad narrid pea- vad teda sellepärast valelikuks ja petiseks. Ent ei, ta ei ole valetand! Ta on tõesti vii- bind paradiisis ja nimelt krabihoogude ajal, milliseid ta põdes nagu minagi. Kas sekundeid, tunde või kuid kestab selline õndsus, ei tea ma. Kuid uskuge mind, ei tahaks vahetada teda ühegi õnnega, mida suudab pakkuda elu...” Dostojevski ütles need viimsed sõnad temale omase kirgliku sosinaga... Äkki tuli meile mõlemile sama mõte, nüüd tuleb tal kindlasti haigushoog! Ta suu tõmbus kramplikult ja terves näos levines tuksatus. Dostojevski katkestas äkki, häigas käega üle näo ja naeratas: „Ärge kartke midagi, tean alati ette, kui see hoog tuleb...” Varsti lahkus ta, ent jutustas meile järgmisel hommikul, et tal tõesti õösel tõvehoog tulnud... Lõppeks suur psükoloog mõistab oma „epileptiliste tõvehoogude” sügava tähendise: „Rusu- vustunne, mis minu juures sageli järgneb langetõve hoole, on mõjuvaim tegur mu haiguses, tunnen end siis suure kuritegi- jana. Mulle näib, nagu lasuks mu südame- tunnitusel mingi pihtimatu süütegu, mingi karistatav kuritöö.”

Loetagu

Cäsari ja Napoleoni

meelemärguse kaotamisega ühenduses ole- vaid tõvehooge hüsteeria või epilepsise alla kuuluvaiks — Napoleon olevat kaotand nimelt neis lahingus, mil rabas teda lange- tõbi — kindel on tänapäev, et sarnased epi- leptilised ja hüsteerilised tõvehood aseta- vad teatud kohutavaid toiminguid, mis nähtavasti tekivad eriti sarnaste isikute alateadvuses, kelle „mina” on lõhestatud. Üks osa sellest k a k s i k m i n a s t on sü-

gavalt religioosne, teine toorelt reaalne. Dostojevski arvamist on kergesti tuntav teadlikus reaalses minas — „kuritahtlik” mina, religioosnes minas peitub meis aga tema arvamise järgi — jumalus, laps, kunstnik. Sellepärast nimetab Hebbel, iga suurt kunstiteost verejooksuks; kunst-

nik vabaneb verest ja see jookseb laiali mööda maailma liiva . . . Vaid see kujutlusvõimes peituv vabastav jõud, hoiab kunstniku hinge hukkumisest ja langemine haigushoogu, Dostojevski järgi — tõvehoo õndsusse, on igatseva haige hinge uimastisvahend.

Päevi Vahemere kaldail.

Elamusi Egüpti, Itaalia ja Hispaania elulinnades.

I. Kairo.

Kadund on keskpäeva kõrvetav kuumus, lugematud tuled süttivad põlema, hotelli baar on täis haigutavat igavust. Sellepärast arablaste tingeltangelisse! Seinad on säääl maalitud napilt riidetatud daamidega; ka on kujutatud neil kasse lugematul arvul, arvatavasti selleks, et osutada muusikalisile helidele milliseid praegu tambitakse klaveril kahe sõrmega. Kõige esmalt esineb „araabia koomik pikas sinises rüüs. Ta laulab kive pehmendavalt, kostab vaid paar katkendit: „Sudan, Egüpt, Fuad, Euroopa.” Siis kopeerib ta üht kreeka armastuspaari: „Tema” laulab: „Ne, ne,” mis tähendab „Ja, ja.” „Temakene” sellevastu: „Ochi, ochi” — „Ei, ei!”

Ebanõudlik publik juubeldab poolehoidu. Ja milline publik! Tagapool on paar astet kõrgemal mingi rõdutaoline ehitis vähem tulutoovate külaliste jaoks. Seal istuvad beduiinid, somalid, sudani neegrid ja teised isandad, kes ei lõhna küll ambra ja ylang-ylangi järgi, selle eest aga seda suuremat lärmi teevad. Eelpool, „paremad” külalised, osalt arablasina riidetatud pärismaalased ja kaks või kolm eurooplast. Kõik laual on kinni, sellepärast võtame istet kahe kohvipruuni džentlemani lauas, kes kannavad valgeid rõivu. Esmalt on tumedad näod veidi eemaletõrjuvad, ent peagi lahkus ise, sest tarvitamise sissejuhataiseks nõiavormelit, mis kõikjal Egüptis teeb imet: „Ana Almani, mish Inglési” — „Olen sakslane, mitte inglane!”

Laval nüüd nähtavasti üks Napoleon I. poolt püramiidide juure maha unustatud Pariisi lauljannasid, kes hulub:

„Sur le bi, sur le banc, sur le bi du bout du banc.”

Mõningad arablased, beduiinid ja somalid huluvad ligi. Hiigla lärm — siin oldakse äärmiselt kannatlik publiku aktiivse osavõtu

vastu. Kuid lõppeks näib see kõik isegi lokaali omanikule liig kirju, sest üks isand on kaasatoond pika terasahela otsas trenitud ahvi. Sel neljajalgtsel ei ole nähtavasti õiget taipu vananevate pariislannade ilust, kuma pillub tasse ja klaase oma isanda laualt. See teguviis oleks veel kuidagi andestatav, kuid nimetatud ahvkülaline hüppab kõrvalaudadele ja kraamib säääl samuti pudeleid, klaase ja tasse kokku.

Üldine segadus. Isand ja ahv lendavad välja. Ukse ette on vahepeäl lärmi pääle kogunud salk inglise sõdureid, kes meeleldi lõbutemplisse sisse tahaksid minna, kuid uktsel ripub komanderi plakat: „Out of bounds,” „Keelatud kõigile sõjaväelastele, kes on Tema Briti Majesteedi teenistuses.” Ja selline silt ripub Kairos pea iga kõrtsi ees, kus midagi lahti on. Väljas möllab ahv ja isand söimleb niikaua, kui paar valgeis rõivis egüpti politseiametnikku mõlemil kraest kinni haaravad. Ent nad ei jõua kindlasti politseijaoskonda, sest tosin pummeldajaid segavad end vahele ja püüavad kaitsta sümpaatlikku lärmivenda.

II. Ateen.

Ateena — tänaval boheemlaste linnaosa tsentrumis asub sügavas keldris „Paradeisos.” Igasugu ebamäärased, määrduvalt elegandid tüübid neelavad seal oma tassikese kohvi sinna juure kuuluvate kolme klaasi veega. Laval mille dekoratsioonid tuletavad meele karusselli tagaseinu laadaplatsel, kolm sama räpast kunstnikku, kes kõrvulukutavail helidel saadavad tuseda kõhutantsjanna väänlemisi, kes omakorda veel õudsemaid häáli kuuldavale laseb: „Leeeh, lalaleh, lalaleeh, lalaleeh. . .”

Võtame ühes nurgas istet. Kelner läheb salvrätiga, mis kunagi Periklese ajal vast viimaks valge oli, ja pakub õlut. Ettevaatuse pärast küsime hindu: „Üksteist trahmi.”

1 trahm — 5½ senti, hind läheb korda! Tellimine äratav laval veel valjumat laulu: „Leeeh, lalaleeh. . .”

Selle hulmumise kestel on kuulda sahinat Paradeisose tumedais nurgis: tüdrukukesed lühikesis rõõvis hiilivad lähemale. Kreeka keeli kudrutatakse: „Kyrie, Kyrie, dipso” — „Isand, mul on janu!” Pikkamisi hõljuvad naisröövlinnud lähemale, neli, viis tükki. Enne kui jõuame ringi vaadata, istub üks paremal, teine vasemal, kolmas vastus ja neljas seisab ootava pilguga laua ääres. Oleme vangis, ei ole väljapääsu. Ja kari kudrutab uuesti. „Kyrie, Kyrie, dipso, dipso.” Kelner hiilib servietiga veheldes lähemale. . . Sugestioon! Anname alla. Õlu maksab 11 trahmi, tellime oma osa. Kelner toob neli tassi suhkruvett ja keeksi. Daamid ei joo ju õlut, see rikub lauluhäält. . .

Laval kummaline laul. Tume tüdruk laulab luksuvalt, igatsevalt monotoonset armastuslaulu, mis olevat pärit Kephaloniasaarelt, nagu seletab naabrinna. Vahepeäl on veetassid saand tühjaks. Uus kandam läheb, enne kui suudetud takistada. Välgukiirusega tuuakse juba kolmat korda suhkruvett, sest Kephaloniasaare tüdruk joob kaasa.

Et selle paradiisi elanikud ikka veel kohutavat janu tunnevad, otsustame lahkuda ja kelner toob arve, misjuures sõidame paradiisist kohe põrgusse: „1072 trahmi!”

„Ti thelis? Mis sa tahad? 1072 trahmi?”

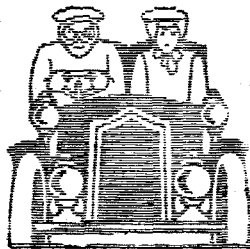
Ja kelner rehkendab: „21 limonadi à 50 trahmi, 2 klaasi õlut à 11 trahmi, on kokku jootrahata, 1072 trahmi.”

Altvettud lääneeurooplane tõstab lärmi, kuid kelner osutab sõnalausumata suitsend tahvlile uksele, millel seisab kreekakeelne, muidugi seni tähelepanemata jäänd kuulutis, et „naiskunstnikuile” serveeritakse vaid 50-trahmilist limonadi.

III. Barcelona.

Selles võimsasti võrsuvas Kataloonia Metropolis, milles nüüd umbes 1½ miljoni elanikku, on terveid linnaosi elavaimate ööside lõbustuste jaoks. Suur meelelahutuspuiestee „Paralelo” pakub õhtul pimestavat pilti. Üle tänava on riputatud sadasid kirjuid laternaid ja mingil estraadil istuva orkestri helidel tantsib siin igal õhtul arvutu hulk paare lahtise taeva all. Siin on teatreid ja tantsulokaale üksteise kõrval. Alates lihtsast madrusteurgastest, lõpetades elegantseimate tantsupõrandatega. Arvutuis põik- ja kõrvaltänavais on muidki lõbustuskohti, kus elu algab alles hommikul kella kolme paiku. Lauad ja toolid seisavad Paralelil õõ lähi lahtiselt tänaval ja kataloonia rahvalaulikud laulavad kitaremängu helidel omi rahva viise.

Paralelil on ka väike varietee, kuhu sisseminek tasuta, selleest maksab aga pudel õlut seal kaks peseetat. Käsitsi kirjutatud sedelid ja reklaamplakatid kuulutavad, et siin leidub „muy simpaticos senoritas.” Laval igast rahvusest lauljannasid, mitte inetu, on nende seas hiiglasuuri blond hamburglannaid, sümpaatlikke noori prantslannasid, hispaanlannaid ja kataloonialannaid. Mida hilisem öötund, seda suurem on lõbu, seda rohkem on katmatust. Publik saadab laulu lehvikute taktis löökidega, milliseid jagatakse tasuta sissekäigul. Heliseb, nagu sumiseks tuhandeid maiputukaid läbi väikse teatri. Kõrvalruumis suur tantsupõrand lahtise taeva all. „Olé, olé!” Kuis hõljuvad need „simpaticas senoritas”, kübar sügavalt kuklas charlestoni, shimmyt, foksi ja muid trotte tantsides üle tantsupõranda! Meespartnerid on enamikus merimehed, kellele lubatud lõdvemad elukombed.





S. Tamm

„Estonia Filmi” võistlus 1923. a. I auhind



A. Selberg

„Estonia Filmi” võistlus 1923. a. II auhind

Naised iludusvõistlustel.

Iludusvõistluste häid ja halbu tagajärgi.

Eesti naised võistlemas.

Naiseilu jumaldamine on loomupärane nähe. Naiseilu preester on iga terve mees. Ühed suhtuvad naiseilusse meeleliselt, teised kunstilis-esteetiliselt. Ühel juhul tunneb naiseilust rõõmu armastaja mees, teisel — kunstnik. Igal ühel on oma ideaalkuju, keda ta teenib. Kuid vaatamata sellele, et inimeste arusaamine, maitset ja hinnangud on lahkuminevad, tõuseb üle kõikide mõni absoluutsem ja üldtunnustatum iludsideaal — kõikide lemmik, kes on ilus ja e silmale. Sellaseid masside lemmikiludisi tunneme esteetilise kultuurajaloo kaudu rohkesti. Igal ajajärgul on olnud oma „iludiskuninganna”. Ja need „kuningannad” on üksteisest väga erinevad, ent mitte rohkem ega vähem, kuivõrt iseilmne ja eripalgne on iga ajajärk. Siingi jääb sama maitsete ja arusaamiste vahe, mis on loomulik üksikute inimeste veendumuste ja maitsete vahel.

Antiikajal kehastas iludistüüpi — ilusa naise ideaali — hetäär. See ideaal oli luust ning lihast läbi lihalik — erootiline. Renessansi päevil jumaldati naist, kes oli vaba lihaliikkusest. See oli taevalik jumalaema ilu, mis mõjus vaimset. Need maailma esteetilise kultuuriloo kõr-

gustikud on tugevasti mõjutand ka hilsemaid hinnanguid ja alati on jälgitud üht või teist ideaali. Alles päris-viimasel ajal püütakse lahtirabeleda neist kulund eeskujudest ja tahetakse püstitada uusi värskemaid ideaalkujusid. Nii pole meie ajal seni veel väljakujunenud mingit valitsevamat naiseilu „usutunnistust”. Kuid päämine nõue oleks, et kunstilised ja erootilised väärtused esineksid vahetumalt käsikäes. Sääli juures aga ei maksa enam Ovidiuse armuelu katekismi pätükid ega käsud, ega valitse ärkamisaja madonnalik surmukahvatus ja eluvaesus. Tänapäevlikku ilusa naise tüüpi peab edustama päikeses, vees ja õhus valmivad ning karastund terve ja täisvereline naine.

Tänapäevliku iludisideaali määramiskatsetena esinevad ajavaimukohaselt sportlikud võtted. Üle maailma igalpool peetakse iludusvõistlusi. Vaevalt need küll on suunatud otsekoheselt selle poole, et nende abil püstitada uut, üle tavaliste kõrguste ulatuvat ideaali, võistluste korraldajad teevad eeskätt äri. Kuid mõnikord moraalsed tulemusedki on tähelepanvad.

Nii on juba igal maal ja rahval oma „miss” (suur inglisetõvi — anglomaania!). Neid „misse” on rahvusvahelisi ja ilmajao- lisi, nagu „miss Euroopa” (tänavu — Eli- sabeth Simon) ja otse planeedilisi — „miss Universum. (Viinlanna Goldarbeiter). Ent vist ükski neist senistest „missidest” ega iludiskuningannadest ei esinda enesega oma rahva ega tõu kõige ilusamat, ei füüsilise ega „hingelise ilu” mõttes, rää- kimata suure rahvaste pere ühisest lem- mikušt. „Miss Maaailma” kõrvale võib iga rahvas seada oma õnnelikumalt sündind tütarlapse ja öelda, et „meie oma on ilu- sam”. Ja — tööpoolest — võistlusis võit- jad loomulikult on kõige ilusamad, nii nagu ütles arukas „miss Euroopagi,” et ta ei pea end ilusaimaks eurooplannaks, vaid ainult ilusaimaks võistlevaist, millise otsusega oleme rahul kõik.

Aga tõtt öelda ühegi võistlusega ei suudeta võistelda välja kõige ilusa- mat, võetagu need ette kui tõsiselt ta- hes. Loomupärane naiselik tagasihoidlikkus

M. Kelgo

„Päevalehe” võistlus 1929. a. I auhind



juba on takistuseks, et naisiludusvõistlused võiksid õnnestuda. Mitte ainult see, et hä- bistav on oma iluga jääda teisele alla, vaid peene- ja õrnahingelisele naisele on loomu- vastane lasta end mõõta ja takseerida. Naised, kes tunnevad oma ilu, ei lähe sellega maailma ette koketeerima. Võisteldud kuulsus on liig kerge. Kõige moodsamadki kõlblised vaated pole suut- nud muuta iidset, instinktipärast kaldu- vust — pühendada oma ilu ai- nult ühele. Ja kuigi selle otsa täna- päeval sageli komistatakse, siiski päris avalikult kõikide oma ei taha olla ükski hingeliselt haritud naine. Ei tarvitse olla väga vana ja moest läind moralist, kui öelda, et naiselik ilu on liig kallis aare sel- leks, et ta'ga minna mängima õnnemängu, ja et iludusvõistlused deformeerivad naisi ja naiseilu.

Aga lõppeks — kõikide vasturääkivate asjaolude juures, ei saa ometi panna väga pahaks neid rohkearvulisi iludusvõistluse nähteid, kuna neis ikkagi teenitakse ilu.

A. Bergmann

„Estonia Filmi” võistlus 1925. a. I auhind

Ja vagadusegi manitsevad hääled vaiki-
vad, kui nende silmi pimestab naiseilu. Nii
ei ole meil kellelgi midagi ette heita kõi-
gile neile võistlejaile ja võitjaile, kes
triumfeerind laial areenil. Iuvara pole ju
häbiasi ja kui kellegi võistlustung ületab
tagasihoidlikkuse tungi, siis ärgu olgu
teistel selle kohta midagi öelda. Ainult —
arvustav sõna — see on vox ex
populi.

*

Eestis iludusvõistlustel pole olnud soo-
dust pinda. Alul, kui „Estonia Film” selle
uudisega tuli välja, see leidis palju kõlb-
lisi vasturääkimisi. Kuid tütarlapsed siis-
ki olid väga agarad rahva silma alla as-
tuma. Ekraanivaimustus vähemasti osutus
suuremaks taganttõukajaks ja vahest ehk
ka rahalised autasud. Ning nii tulid meil
toime „Estonia Filmi” korraldusel kahed-
võistlused — aastatel 1923. ja 1925. Mõõ-
dud suvel „Päevaleht” korraldas kol-
manda. Nii siis kolmed iludusvõistlused
meil ja nende saavustistena mitu krooni-
tud iludist — esimeses järgus prld
S. Tamm, A. Bergmann ja M. Kelgo.

Need meiegi võistlused on olnud puht-
ärilised ja nende tulemusedki on meid roh-
kesti petnud. Kuid, mida võiksime nõu-
dagi, kuna teame väga hästi, et meie ilu-
diste parem enamik, ei mõtlegi minna

võistlema. Prld Tamm, Bergmann ja
Kelgo ju ka lõppeks on väga ilusad nai-
sed, nad vähemasti osutusid ilusaimaiks
võistlejaist. Et naiseilu tasapind võistlus-
tel jäi madalamaks meie üldise naiseilu
keskmisest tasapinnast, seda süüd meie
õieti ei saa veeretada teiste kellegi pääle
kui kõikide nende ilusate naiste pääle, keda
oleme sageli kohand seltskonnas, teatris,
kohvikus, tänavail — igalpool. Aga meie
siiski ei heida neile ette nende u h k e t ta-
gasihoidlikkust, vaid jääme nendega üks-
meelseks.

Iludusvõistlused suure reklaamikära ja
müraga meil ei pääse sellegi sihini, milleni
jõutud mujal maailmas. Ja kui tagatipuks
veel neist lavastatakse jant kinolinal —
publiku lõhkinaerutamiseks, siis jäävad
meie võistlused ainult üksikute väga pak-
sunahaliste „iludiste” lõbuasjaks. Ja seni-
kauga kuni pole meil saand üldiseks nähe,
et tütarlapsed poisslastel käivad kosjas,
ikalduvad meie eestilise naisiludis-
ideaali eraldamise katsed. Ka siis, kui
tütarlapsed oleksid aktiivsemaks pooleks,
ei saavutataks seda ideaalset tulemust, sest
20. sajandi inimeste maitse ei lepiks mingi-
l tingimusel kokku. Ning nainegi —
loomusunniliselt tahab olla ilus vaid
ü h e l e. Nii vähemalt see p e a k s olema.

Fr. Molnar

Tänav ja majanumber.

Stseen.

Donau kail istub isand daamiga. Isand on
viiskümmend, daam palju vanem, nimelt nel-
kümmend viis aastat vana.

I s a n d: Ja siis?

D a a m: Siis jõudsin lõppeks veendumuse-
le, et see on suur viga, kui naine hellitab
meest, talle alati järgi annab ja arvestab ta
tujudega. Leidsin, et minu mees jahtus, muu-
tus ükskõikseks ja tundis igavust mu selts-
konnas. Päevast päeva asetasin talle ette ta
lemmikroad, laulsin uusimaid laule, ja kui
ta sõnas õhtul, pärast seda kui olin riietunud
juba: „Pigemini ei läheks täna teatri, on
päävalu,” siis vaikides loobusin õhtukleidist,
valmistasin talle teed ja haletsesin teda.

I s a n d: Ühe sõnaga: pilvitu abielutaevas.

D a a m: Nii oligi; ent ta otsis iga hinna
eest emotsioone. Hakkas mängima klubis

suuremaile summele, püüdis hankida auame-
teid, silma paista poliitilises võitluses ja
flirtida naiskunstnikega. Hää, mõtlesin ma,
kui otsid vaid erutisi, võin ka mina sind tee-
nida nendega. Kirjutasin sellepärast oma
majapidamisraamatu esilehele pliiatsiga
aadressi: Õllepruuli tänav 17.

I s a n d: Õllepruuli tänav?

D a a m: Ja, ärme häbeneme tunnustamast,
et mäletame mõlemad aega, kui Joosepi-väli
kandis mainitud nime. Kui mina, kui naine
tunnustan, et kuulun aega, mil Budapestis
oli Õllepruuli tänav, siis tohite teie seda kui
mees mõistagi.

I s a n d: Täiesti õige — mina mäletan
tuhmilt...

D a a m: Järgmisel päeval vaatlesin oma
meest peeglis, kui ta sorides majapidamis-

raamatut leidis aadressi. Ta võpatas, ei öelnud aga midagi. Mõne päeva pärast kirjutasin oma medaljoni valgele lehele, mida kandsin uuuriketil, sama aadressi: Õllepruuli 17.

I s a n d: Kelle aadress see oli siis — kes elas seal?

D a a m: Ei tea seda. Nimetatud tänav ja number tulid mulle lihtsalt meele ja samahästi oleksin võind kirjutada: Waitzneri 32, või Sügise 4. Ühel päeval jätsin medaljoni lebama tualettlauale, mu mees avas ta ja leidis jälle sama aadressi.

I s a n d: No, ja siis?

D a a m: Siis sündis suur muutus. Kadus mu mehe suur ükskõiksus, igavuse asetas äkki suur erutus. Minu väljamines, ta küsis: „Kuhu lähed?“, minu kojutulles: „Kus olid?“ Ta ei läind enam klubisse mängima kaarte, vaid veetis õhtud minu seltskonnas, kaebamata päavalude üle nagu vanasti. Ja kui ta ühel päeval tuli koju ebaharilikul ajal, teadsin kohe, kus oli olnud. Ta erutus, rahutu ja närvitsev meeleolu tõestasid mulle, et oli käind Õllepruuli tänaval. Sellest päevast peale tõi ta mulle lilli ja maiustisi nagu mesinädalail, läks ka päavaluga teatri, kui arvas mulle tegevat häädmeelt sellega, — sõnaga, hellitas mind nüüd nii, et minu käes kord oli meeleolutseda ja migreeni üle kaebada. Näete, armas sõber, nii muutsin orjaks ühe türanni, tuliseks austajaks ükskõikse abilumeh.

I s a n d: Braavo!

D a a m: Oodake veidi, ei ole lõpetand veel. Ei puundund seekord palju, et oleks käind halvasti mu käsi. Nimelt ei annud uudishimu mulle rahu. Tahtsin teada, kuid näeb välja maja Õllepruuli tänaval, millele võlgnesin tänu nii suurte teenete eest. Kujutlesin endamisi, mis juhtuks, kui mul oleks sääl tõesti mingi armupesa, ja, olgugi, et teadsin, millisesse hädaohtu jooksen, kui kohtaksin nimetatud tänaval oma meest, ei suutnud ometi kauem vastu panna kiusatisele. Tumedalt rietatult, tihedasti looritult asusin ühel päeval teele. Istusin sõidukisse ja sõitsin Õllepruuli tänavale, ent süda tagus nii tugevasti nagu oleksin sõitnud tõesti armastuskohtamisele. Kutsari peatudes suure kollaseksvõõbatud maja ees, mis kandis numbrit 17, jäi mu süda seisma, sest teiselpool tänavat seisis mu mees vahipostil ja valvas maja. Lõin sõiduki ukse kinni, nõjatusin tagasi ja sõitsin koju, erutatult ja värisedes nagu oleks tabatud mind tõesti keeldud teil.

I s a n d: Mind huvitab teie jutustises kõige enam asjaolu, miks valisite just Õllepruuli tänav ja seal just numbri 17.

D a a m: Ütlesin ju teile juba, et see oli rahulik, kõrvaline tänav, ja maja —

I s a n d: Maja?

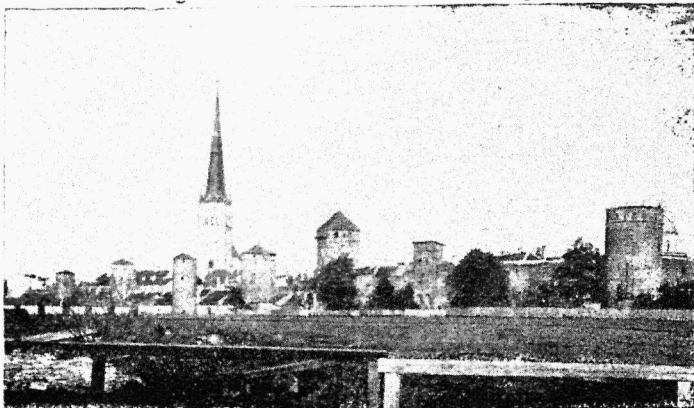
D a a m: Asus just selle ehitise vastus, milles elasite tookord — teie!



Nunne värav



Vaade tornidele
Suurtüki tänavalt



Seitse torni.

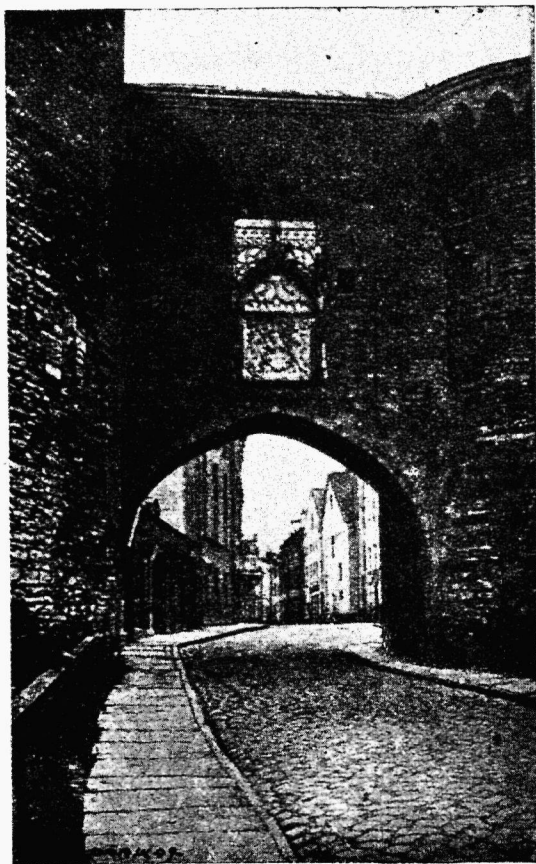
Iga uus päev toob vana Tallinna ilmesse uut. Sertib uusi ehitisi, uuendatakse ja kohendatakse vanu. Kesklinnas harva tõuseb mõni moodne „pilvelõhkuja“, kuid äärtel on rohkesti

Tallinna manade

Rootsi professori

valmivaid maju, millede kallal warahommikuhi hilisõhtuni asfeldab lugematu hulk töölisti ning meistreid. Ohitustuhing on nii suur, et mõni hoone tööraakuse all mureduh kokku.

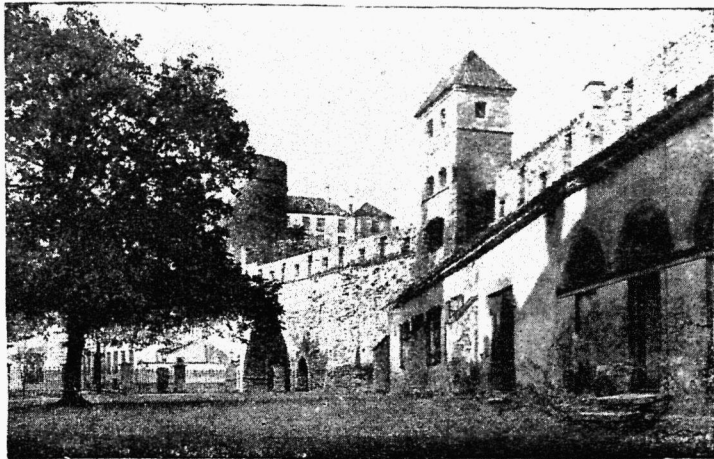
Kuid waatamata jellele, et Tallinn aina wärskendub ja uuendub, piisib endiselt wõluwana vana Tallinna muinaslooline arhitek-



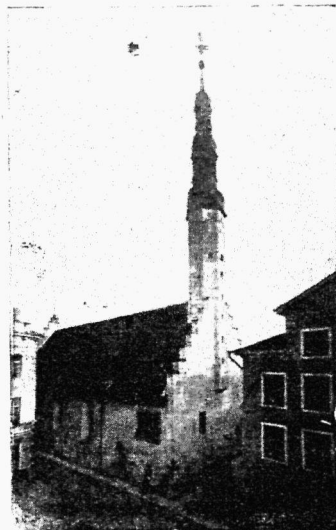
Rannavärav mere poolt



Vanaturg 1880. a. paiku



Nunne värav poegl. hum.-gümnaasiumi aiast



Raekoda

tornide mõlu.

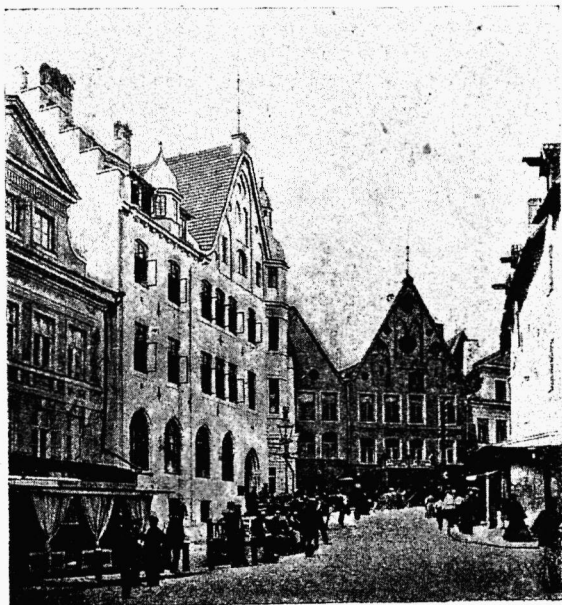
Kjellini uurimistööd.

tuur. Kõige hingega hoitakse alal seda võrratunat väärtust ning vara, mille omab ainult Tallinn.

Ja niiviisi sulab siin kokku kõige moodsam ja kõige muistsem, mille tõttu linna üldpanoraam on väga haarav ja kaunis. Saledad gootistilised kirikutornid, punaste katustega sõrged viiluehitised ja uued „pilvelõhujad“ — kõik segi. See arhitektuuriline jümfoonia on Eesti linna ühtus ja au.

Suurelt Karja tänawalt, Tallinna ühelt

waneimalt tänawalt, kus seisnud tuntud „karjaväravad“, tungides otse linna südamesse peatune juurel jõlmel — wanaaluruks, kuhu jooksewad kokku kuis kõige elawamat tänavat. Siin oli umbes 700 aasta eest linna



Vanaturg hoburaudtee ajajärgul



Kiek in de Kök

ärilik kesus. Praegu siin moodab alaline liikumine, mida juhib sirge kordnik, mehelde kõtega süa-sinna.

Ette ette tõuseb sihvasas raeoja torn — idamaiselt minaretlik renessanssiitilisi ehitisi. Raeoda ise, kus tõotab püälinna püälaja ja kus lõlutitasse abielusid (eeltoiming on manas rae-kojas), on pärit 14. sajandist — gootiitiline. See on ajalooliste haruldiste waraait, millist teist pole koogu Baltikumis. Juba kõit need mõlwirumid on omaette suur ehituskunstiline wäärtus, kõnelemata rikkalikust arhiivist, kus kirjallike dokumente roohti ja wene walitsete ajast, paamstibulastid, patuünnäsmise kirju, samuti igasugu õudseid mälestisi piinakõhtit. Siis meie silmi haaramad kõiksuused seinadustised, puuniterdised (friisid) j. t. ühes tikitud seinawaipadega (gobeliinid) 1547. aastast.

Pilt tänaw on eriti rikas jellaseist arhitektuuri ja ajaloo haruldistest. Siin esinewad tead: Suur Gildemaja — börjesaal 1410. aastast, K a n u t i Gildemaja — romaaniitiline ehitis norra kuninga Kanut Piha ja usupuhastaja Lutheri mälestuseks. Oewiste Gilde on eelnainitud ihe eramajaga lahutatud. Santas reas on ka M u s t a p ä ä d e klubi maja, milline on eriti wana ja humitaw ehitis. Eeskülg ilustatud bareljefidega ja Sanfalinade wappidega. A. 1591 restaureeriti jeda. Kõit mainitud on rikkalikud muinasmara loopad.

Tallinn on pärand oma asutajailt ja ajaloolisilt wadereilt eestfätt faks rähitamast arhitektuur-ala

uulise ja sõjalise arhitektuuri.

Need alad on siin edustatud täiuslikult.

Sõjaarhitektuur moodustab 13. s. kirilike ehitiste kõwal tähtsana oja, oli ju taanlastel waja maad kaitsta püälutungima ordu wõimua eest. Alles teise taani perioodi aegu (1238—1346) wõis findluseehitise (Burq-bau) omada lõpliku kuju. See castrum minus, nagu wamad tofumenidid nimetawad, on trapeetifujuline, kumara, läänepoolse kõwalliiniga põhjast lõuna loofsew. Tema neli nurka olid findlustatud tornidega. Müüri keskfel torni asewalitseja n. n. P a l l a s, iheskoos teiste findlusemeeste ehitistega ja wiljaaidad — neist pole midagi jäänd järgi. 13. sajandil olid pallas-ehitised juba orrandand findla kuju, omaniku jõukuse järgi kas kehniklikult wõi rikkalikult karnisatad. Need pallas-ehitised olid harilikult kahelkordsed: alumisel korral ajusid rüütelkonna eluforterid, — tihti ka kabel, — ülelifel korral aga suur amar jaal, mis oli mõeldud suurte banfettide ning pidude pidamiseks ja kuhu wiis ehitiseine trepp. Harilikult oli jaaliruum ühenduses findluse püälorniga, kuid ainult nii, et teda wõis klastada jissekäigult, mis oli asetatud kõrgelt üle maapinna. Waritjes häda-

eht, mõeti ühendus ära — seejärele kui lossielanikud torni olid pogenend.

Suwel 1923. a. Tartu ülikooli end. kunsti-ajaloo

professor Helge Kjellin ajus Tallinna linna müüri kirjeldamiseks.

Prof. Kjellin oli samal kewadel Tartu ülikoolist lahkind ning püörand tagasi kodumaale Lwandi ülikooli õppejõuks. Lahkind Tartuit, ta lubas pea kulla tagasi Eestisse, et mainitud uurimistöid ette wõtta. Oli tore ilmastik, kui prof. K. ihes abilisestega jõudis Eesti.

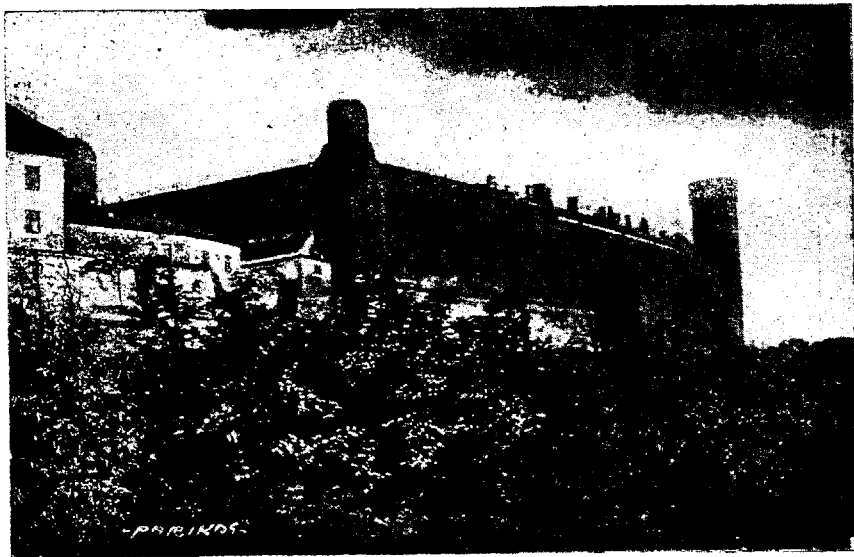
Jõudnud kütse järele talle appi, leidjin professori ihes abilisestega Piika-Doomejala wärawa juures, waatlemas ja uurimas müüri koosseisu. Temaga wiibisid koos ta lähem faastööline, keegi taani arhitekt, roohti mees-üliõpilane ja kõhalit arhitekt, kes alati teda aitas jarnaaste tööde juures. Tähenadab: linna müüri uurimine ja mõõtmine oli meie ülesandeks. Seda on tehtud warangi (Nottbeck-Neumann, Kunstgeschichtliche Denkmäler d. Stadt Reval), kuid mainitu ei kõfita terwet müüri ja prof. Kjellini sihtis oli weel ükskord ette wõtta täpeid mõõtmisi ja kontrollimisi. Linna müür pole mitte igalpool säilind terwena; tiifati päris hääs korras, kuid warakult kõhati juba liikumise tõttu maha fistud. Wäiteks kui minna Piika-Doomejalast jaama poole, lõikab wafjali tänaw müüri läbi ja me leidjume müüri õsi nurga püäl ajumas wõörastemaja tagumistes ruumides, kus aknad müüriksje on raiatud. Wiimajel ajal on ifka rohkem ja rohkem hakatud müüri kajatama majade ehitamiseks ja selle tõttu tuli rutata, enne kui ei ole häwitatud kõit ja et wähemasti ülestwõtteis ja kirjeldis Tallinna ajaloolist ilu alal hoida, et meil jitsi püüfiks kõppis ettekujutus jellost keltaja nii juurepäraseist sõjalisest ehituskunstist. Linna-müür algab Toomemäel Piika Hermanniga, läheb alla Pikalt-Doomejalast, jäält edasi Kloostri tänawale wälja, läbi Müüriwähe t. kuni Wiruwarawateni, jäält edasi Müüriwähe tänawast Sarju tänawani, jits läbi Müüri t. kuni lihtsele Doomejalani — ihe lõnaga müür, mis nagu rõngas ümbritleb keltlinna tänawaid. Selle ülesande kallal töötasime müüritornides mitu päewa. Kõrge rebeli abil luugist sisse läind, kõit instrumendid kaajas, sääl iga torni korra eraldi mõõtnud ning kirjeldand ja iflast kõige kõrgemast aknast lindi kiuwiga raskendand alla wijand, et jaada kätte torni kõrguht.

Tornid on: ümmargused ja neljamurgelised. Mõnel neist puudub katus, mõnele on kaitseks püäle pandud plekkfatus ja ainult mõnel ükfikul leidub weel wana keltfajast pärit punane telliskiwifatus, mis tõsteb nende tornide romantilist ilu. Pean weidi tagasi minema linna findlustamiste eelloole.

Mis ajast on pärit müür ja need tornid?

küsimine kõige päält. Waldemar II ehitas Lindaniisa ajamele Toomekantsi, siin tema jalgade all arenes väike aiandis, millest võeti välja kasvas juurem jeltstondlik foondis, mil- line Riiguliste kiriku ümber, siis pikapääle ma- nast turuplatsiit, kui kaubandusliseit keskuseit edasi läks, välja jagades kõveraid ja radikaal- jeit tänavaid. See linnaosa oma tänavatega — pikalt Toomejalalt mõrjas Pikk t., tema ida poolne järg. Pühavaimu tänav — on nähta- wasti moodustand linna piiri. Et Pühavaimu t. linna piiriks oli, räägib ka asjaolu, et siin Pühavaimu hospital seisis, mis harilikult ifka ehitati linna piiri ääre. Taani kuninganna Margarethe aegu alles jai Tallinn kindlad müürid. Tema annab raele käsu ümbritseja linna kindla müüriaga ja edasi käsu kuninglikele ametnikkudele ja wasallidele linna kindlusa- mise eest hoolt kanda, kuni 1354 a. waluis 5 müüri torni, 1354—1360 — 3 torni, 1360— 1410 — 13 t., 1410—1525 weel müit. Wära-

wäsiit on praegu alal: juur rannawärow. Wäru- wärawa tornid ja wärawatornid wikal ning lii- hitehel toomejalal. Ligi 17 torni on enam-wähem hästi hoidund. Tornid on ehitatud paekest, mis toodud rannast ja on 20 mn. paksud. Tor- nid on enamasti kõik müekordjed, mõlwitud, üksteisega ühendatud trepiga, kunstilist mahtet nad ei wäljenda. Neis tornides praegu pesit- jewad tuwid ja üfski inimhing ei tule neisse. Ettime üles Waldemar II lossi. Nuningas oli hakanud ehitama juure linnuse kivist, mis asus eestlaste kantsiit lõunapoolse. Taanlaste kind- lustusitööd efineses walituse perioodis ei wääri suuremat tähelepauu, alles mõõgawendade ordu aegu ehitati juure hoolega torne ja kraawe. Minult osa müüri on weel järel jelleit kantsiit: jelle müür oli 20 m. kõrge ja müüriil 4 torni, läänepüljel aga läks ka niwendatult edasi. Müüri pind oli 150 m. pikk ja 80 m. lai ja jelles asus taani asemalitseja loss, milleit järgi jäänd wähe jälgi. M. Ehrenwert.



Toompää loss Pikk Hermannini torniga

NATAŠA.

Vana tädi Varvara Ivanovna Tomilina otsustas, et peab kõige valjumalt hoidma Natašat, kes äsja oli saand mõrsjaks. Mille eest tuli hoida noort tüdrukut — tädi ei teadnud hästi, ent ta kõnessegi ilmus hulk arstiteaduslikke nõuandeid ja praktilisi näpunäiteid. Selles teda toetasid peigmehe vanemad, vanakesed Stabesovid, Marja Mitrofanovna ja Nikolai Afrikanovič, kel oli Tomilinite metsas üüritud suvila.

Nii nad lugesid brošüüri malaaria putukate üle ja jooksid kord sinna vara hommikul.

„Jumala pärast, kus on teil putukaid?”

Nikolai Afrikanovič tõusis saalis toolil püsti ja hakkas putukaid lugema lael, kuni tal pää hakkas keerama. Siis Varvara Ivanovna soetas kepi, mille otsa oli mähitud käterätt ja kõikjal hävitas sellega kahjulikke putukaid.

Nataša magadistoas löödi akna ette võrk ja pritsiti sinna kord isegi erilist vedelikku, äärmiselt halva lõhnaga.

Telliti välja raamat — „Noore naise tervishoid”. Selle lugemisest selgus: ei tohi tõsta raskusi, tugevasti kummarduda, kahjulik on süüa hapuid kapsaid, juua kuumaga külma kalja jne. jne.

Supelda lubati viis minutit — jällegi raamatu järgi. Keskpäeva päikeses oli liig suur ultravioletlett kiirte hulk, mis mõjusid elundelle halvasti. Päikese loojangul võis kergesti saada nõgesepalaviku. Kaste, suurepärase, hommikune kaste, milles Nataša armastas jooksta paljajalu, tunnustati äärmiselt kahjulikuks. Kui mõtiskledes pooleldi joodud teetassi juures, Nataša toetus terrassi telliskivist seina vastu, Varvara Ivanovna noomis kähku:

„Ära najata seina vastu, palun sind. Saad reumatismi. Oota, tuleb Nikolai — istu, kus tahad.”

Sääljuures ta imelise selgusega tungis Nataša organismi saladusisse. Ja kuna vanakesed Stabesovid toetusid eranditult raamatuile, tädi otsis pääpõhjust pärivuses.

Nataša kõht, näiteks, osutus Tomilinite omaks, tugevaks: neerud olid pärit emapoolseilt onudelt; maks aga kõigi oma

kapriisidega jäi kaua mõistatuslikuks. Kord tädi astus küünlaga Nataša magadistuppa, istus sängi veerele ja algas pärast sügavat õhet:

„Oli Tomilin, sinu onu kolmandast põlvest äärmiselt lihav inimene. Järsk — nagu püssirohi. Vaata, Nataša, kust on sinu kärsitus, — ja vaatas valjult üle prillide.

„Mis te nüüd, tädikene, mil olen ma kannatamatu?”

„No, luba mul selle üle otsustada: Hommepäev, emakene, saadan linna kasti boržomi järele. Ei sõanda sind anda peiu-kesele sarnase maksaga.”

„Tädi, kui ütlete veel kord „peiu-kene,” — teen pää märjaks ja istun kogu öö aknal.”

Tädi vastas:

„Fu, fu, fu! Nüüd sattusid hoogu, tulipää” — ja kõne katkes.

Nataša palus mitte öelda sõnu: „peiu-kene”, „meie noortele,” „pulmakene,” ja palus ühtlasi mitte mainida liig sageli Nikolai Nikolaeviči nime, sest mõtles temast kogu aja lakkamatult, hirmuga, õrnusega. Ta oli päris südame juures, ja Nataša ei tahtnud põrmugi, et oleks kõneldud ka tema neerudest.

Katsus protesteerida „Noore naise tervishoiu” vastu, ent selles jäi tädi kivi-kõvaks. Ja aegamööda Nataša hakkas tundma end erilisel haprana, kartis end ära lüüa ja lakkas isegi valjusti naermast, mitte nii nagu varem, kui ei olnud veel kellegi oma.

Oli tol korral pöörane kuumus. Nataša lamas võrkküiges. Päikese eest varjasid akaatsia pöösad. Vaadeldes oma kätt — ta mõtiskles laisalt:

„Milline imeline ese — käsi. Miks viis sõrme ja mitte kuus, ja miks see on ilus?”

Ja äkki nagu tundis end tervelt, kõhnana, sinisilmalisena, valges kleidis. Pää kohal raksus tasa akaatsiaoks, põlvile langes kaunakene, roheline punaste soonekestega. Natašale näis, et elab mingis kõrges kristallmajas, ja tal on kurb, hirmus kurb, ja endast kahju, — miks on ta nii ahtake, sinisilmaline, valgeis rõivis, is-

tub üksi, ja põlvil kaunakene, ning tahaks nutta. Ja miks on nii kurb?

Nataša tuletas meele. Jalutasid Nikolai Nikolaeviõiga pargi taga, mesipuude juures, põllul, mis õitses kollaste topsudena. Oli kuum, lõhnas meega, lendasid mesilased. Lähenedes põllule, Nikolai vehkis kepiga, kõneles tühjatihja. Nataša vaatlus teda poolvargsi, mõtles: „Ilus, mis ilus, ainult liig vaba.“ Ent kui nad sammusid tatrasse, mis määris neid põlvini kollase tolmuga, ja Nataša kumardas, et murda õietorte, ja Nikolai, viisates ära paberossi, vajus mõttesse

kolai hulkus kogu öö mööda põldusid kuu-
paistel ja vehkis kepiga. Mida mõtlesid nad tol ööl, jäi teadmatuks. Kell kaheksa hommikul mõlemad ilmusid tennisväljale nii piinatud nägudega ja eksivate silmadega, et õud oli vaadata. Nikolai võttis palli, vaatlus teda tähepanelikult, viskas tiiki ja ütles:

„Nataša ... vaat mis...“

Natašal vaarusid jalad, ta istus pingile, küsis vaevalt kuuldavalt:

„Mis?“

Mõlemail peksis süda vastutahtmist. Pärnade rohelises lehestikus oli õhust



... Tõstes käed ta õlgadele suudles poolavatud huuli.

— sellest hetkest päale neid mõlemaid mähkis õite meelõhn ja äsjasest vihmast niiske maa huim, ja tundus imelikuna, kuis võisid alles viie minuti eest lobiseda nii vabalt. See kohmetuse tunne ja kerge uim pääs ei lahkund isegi siis, kui saabusid koju.

Siis Nataša ja Nikolai muutusid pelglikuks: kohates ei vaadand üksteisele silmi, kõnelesid ebaselgeid sõnu, minnes jalutama, hulkusid mööda põllupeenraid, mööda niitu möödudes heinakuhjadest, ronisid stepi kuristikesse ja ei märgand, kui jõudis kätte õhtu. Jalad ei valutand sarnastest jalutuskäikudest, ent süda oli pingul.

Lõppeks mõlemad veetsid unetu öö. Nataša vähkres sängis ja heidutas ära tädi, kes jootis talle hoffmani tilku. Ni-

puudu. Närides huuli, seistes seljaga tüdrukü poole, Nikolai pomises lõppeks:

„Armastan teid, Nataša.“

See ei vastand — ei suutnud. Läm-matavas lehestikus välkusid kiired, valgusrõngad. Siis äkki ilmusid päris ta näo lähedusse silmad, samuti rohelised, imetlevad, kodused. Tõstis käed ta õladele ja suudles poolavatud huuli.

Otsustati varjata omaksete eest, et olid avaldand vastastikku. Ent lõunaks Stabesovid suvilas ja Varvara Ivanovna palkonil, omas kodus, teadsid kõik. Ja nagu kokkuräägitult hakkasid segama end võõraisse asjusse sellega, et esitasid ebatahtilisi küsimusi ja sellega, et vaikisid paljutähendavalt. Ent vaevalt lahkus Nataša toast, kui istuti kokku ja vesteldi sosinal Nataša ilust, Nataša perenaiselik-

kusest, sellest, kuidas Nikolai saab temaga õnnelikuks.

Natašat ja Nikolaid tüütas kõndimine, istusid kogu päeva pingil kord pärna alleel, kord kasealleel tiigi ääres. Ja kõnelesid vaid ühest — kuidas on see imelik ja arusaamatu, et kohtasid ja armusid üks teise, ja et keegi maailmas ei ole veel nii armastand kui nemad.

Igapäev koidu ajal Nikolai läks suplema Tomilinite aurust suitsevasse tiiki; loobus kiiresti rõivist ja ujus karges vees, puristades ja vaadeldes kõrgeid pappleid kaldal; nad näisid tol varasel tunnil kaks korda kõrgemina. Vilistasid linnud, kaugel ammus kari. Ja udus, üle papli latvade, hõljusid koidu korallkahvatud triibud.

Seepäele Nikolai istus Nataša akna alla pingile. Päikese tungides üle vahtra ladva toa sisemusse, Nataša virgus ja läks karvase käterätiga välja teele, pööris näo ära ja mangus, et Nikolai ei vaataks temale, sest ta on veel unine.

Nii algas päev, — nagu uni, nagu ainus unelm, — võluv ja salapärane.

Äkki Nikolai sai Moskvast telegrammi: maja, mida ehitati tema juhatusel, pragunes. Pidi viibimata ära sõitma. Ja siis alles Varvara Ivanovna ja vanakesed Stabesovid hakkasid hoidma Natašat.

Nikolai kirjutas igapäev. Ta kirjutas suuris halles ümbrikuis algasid umbes nii: „Mu õrn, lahke, tore, kaunis, armastatud, suurepärane Nataša...“ ja lõppesid samasel moel.

Seal, Moskvast, Nataša asemel, tal oli tegemist telliskividega, lubjaga, raudtaladega, kelmi podrätsikuga jne. Moskva osutus tolmuseks, lämmatavaks, kärarikaks, ja inimesed — jämedaiks, mõistmatuiks. Teda kiskus Tomilinosse ja Nataša, hoitud kolmest vanakesest, elas pooleldi tõelises maailmas.

Ent möödusid veel kaks nädalat ja tuli rahulolematuus. Tuli kusagilt nagu tõmbe- tuul vaevalt märgatavast lukuau gust.

„Hullavad nagu kanapojaga“, mõtles nüüd Nataša, pugedes kõigi neljaga võrkkiigesse, toidavad, silitavad, et anda, süüa: olge lahke, — ärge ainult keelt alla neelake! Imestan, et ei ole surnud veel igavusse.“ Ta võttis suhu kaunakese ja näris katki. See osutus hapukaks. Siis ilmus teele Nikolai Afrikanovič, lühikene, kobrasena püगतud vanamees, villases sär-

gis, vöö kõhu ümber. Pilutades silma ta hüüdis:

„Ent mul on midagi kellegi jaoks!“

„Midagi“ oli muidugi kiri Nikolailt. Kuid, kas oli tõesti vaja tervet seda maskeraadi ja silmapilgutamist, et üle anda kirja? Nataša võttis selle ja läks tiigi ääre.

Seal, võttes juuksenõela pääst, avas ümbriku ja hakkas lugema:

„Armas, hell, tore... Mulle telegraferis tädi Varja, et nukrustad kõik need päevad. Mis on sinuga? Olen meeleheitel. Hoidu niiskusest. Ära jaluta pärast päikese loojangut. Ma ei taha, et külmetaksid ära minu jalakesed. Kardan, et sul on kalduvust malaariale. Pea meele, oled kõik minu. Hoi end minu jaoks, meie armastuse jaoks.“

Ja viimse reani ütiski sõna sellest tähtsaimast ja lihtsaimast, — mil sõidab.

„Nüüd ma mõistan“, ütles Nataša valjusti, „kohtlete mind kui peremehed. Ei ole teile ei ahv, ei kanaarialind. Need on minu jalad, mitte teie. Ma ei ole kohustatud olema terve, ilus ega häa.“

Ta vaatas ringi, võttis sukad jalast, tõstis üles rõivad ja istudes kaldale, sukeldas jalad vette. Tal oli kurb ja kahju enesest.

Tiik oli sel kohal väga lai ja täna helesinine. Ta põhjatus sügavuses liikusid valged pilved. Kalda varjus ujusid kivi- ja lehed ja peegeldusid noored männad ristikujuliste oksadega. Kaugel kaldal valendas liiv. Ei olnud terves maailmas nukramat inimest kui Nataša tühja, unelva tiigi kaldal.

Tunni aja pärast ta läks palkonile, istus punutud tugitooli laua ääre ja andis toatüdrukule valju käsu:

„Dunja, tooge mulle keldrist kalja, kuid hästi külma“, ja langetades silmad, jäi ootama. Varvara Ivanovna ja Marja Mitrofanovna vahetasid pilgu.

„Tädi, istusin vee kadal otse mulla pääl“, sõnas Nataša. Seepäele Nikolai Afrikanovič pillas näpitsprillid hapupiima kaussi.

„Mind hammustas sääsk. Suur, punane: tagumised jalad tal olid pikemad esimesist, kindlasti — malaariasääsk.“

Vanakesed püsisid vaikivaina. Ainult tädi liigutas kogemata tassi ja kohkus.

„Mul valutab pää. Külmetasin meelelega jalgu. Ja neerud valutavad ning maks“, — Nataša lõug värises. Ta lük-

kas kõrvale tugitooli, viskas ära salvräti-ku ja läks oma tuppa. Sää! heitis valgele pitsvoodile ja vandus, et ei puuderda kunagi enam, ei käharda juukseid, ei armasta kedagi ja puhkes lõppeks nutma.

Nikolai Afrikanovič tahtis vägise arsti kutsuda, kuid Marja Mitrofanovna kinnitas, et Nataša praegune enesetunne „möödub normaalselt”, ent Varvara Ivanovna saatis otsekohe Moskvasse telegrammi: „Mõrsjal halb, jäta kõik, söida välja.”

Õhtuks tüütas Natašat lebamine ja nutt. Juuks oli sasis, padi ja riided kort-sund. Pää oli tühi. Ta läks akna juure. Pargi kohal süttisid tähed, tuhmid, rohe-kad; mustade paplite tagant tõusis kuu kui klaaskera, millesse valatud valgust. Warsti langeb kuupaiste tiigile, mida praegu veel ei ole näha puuokste takka.

Ja park, ja põllud tipitud kirjuks vilja-kuhjadega kui käsnadega, näisid Natašale metsikuina kui kõrbe. Oli tahe, et süda-meski ei oleks ühtki sooja paika.

Võttes õladele kashemiirräti ta läks alla tädi juure, kes keetis söögitoas piirituslambil vaarikaid. Varvara Ivanovna vaatas ehmunult tüdruku otsa ja, segades kastrulis, algas väriseva häälega:

„Palun sind väga enne magamaminekut juua vaarikakeedist, Natalja. Lõppude lõpuks, käsen sind juua.”

Lusik võbises ta tedretähelises kõhnas käes.

Nataša seisis akna juures, hoides suul valget šalli, ja vaatas piirituslambi sinakale tulele. Kõik oli lõppend. Ja olgu.

„Mina ei lähe mehele. Seda teadke”, — ütles ta, „jooge ise vaarikaid”, ja, pöördes ümber, läks palkonile ning säält parki.

Kuu seisis kõrgel sinisel lagendikul. Park oli kivistund, must, mõnest kohast vilkus. All, takjaste kohal auras niiskus. Kuuvalgus tungis salajamaisse mõtetesse, nagu tähendades tuhmile ja rahutule saatusele.

Nataša läbistas pargi ja läks paisule. Säält oli näha terve künkline põld. Selle veerest tõusis taevavõlvile kärisend siluna must pilv. Ta terav sõrm puudutas kuud ja kahvatas. Nüüd muutusid halliks kõik varjud, tasanesisid, ja läks pimedaks kui südaööl. Pösele langes suur piisk. Nataša viskas kangekaelselt pää selga ja läks edasi, mähkides vaid tugevamini räti enesele ümber.

Äkki seljataga müdises pargis tume-

dalt, järgnes tuulepuhang, mis murdis rohu loogu, puhus üles kuue. Veel ja veel, ikka sagedamini langesid tilgad. Pilv hiilgas hõbedaselt ülevalt alla: möödus hetk ja kõu raksatas sarnase mürinaga nagu oleks murdund kogu Tomilinite mets. Na-



Äkki seljataga müdises pargis tumedalt, järgnes tuulepuhang, mis murdis rohu loogu, puhus üles kuue . . .

taša karjatas ja pistis jooksu; tuul lükkas ta peaaegu pikali. Vihm krabistas juba tihedalt läheduses.

Nataša jooksis putkasse, kus asus Nikitai — mesinik. Siin lõhnas männa laastude, leiva ja kargede järgi. Nataša otsis käsi-kaudu ukse, mis viis elamusse, krambi aasal rippus lukk. Tal tuli meele, et alles hommikul Nikitai sõitis linna tsentrofuugi tooma.

Ent vihm valas ikka veel tiheda eesriidena laiaili lahti paisatud välisukse taga. Sagedate välkude valgusel ilmusid kõverad

paolid, tuhmund tiigi osad, kahe männa ladvad terrassi läheduses, — kõiki ületas vihmavoogude hall kate.

Nataša istus hõövlipingile. Hirm möödus. Ta mõtles, kuis kodus hirmu tuntakse ja, kindlasti, saadeti välja töölised ja teenijad teda otsima.

Tuhnisid läbi kogu pargi, jooksid triiphoonesse ja mesilasse, ja kuivatisse. Tädi, muidugi, otsustas, et välk surmas Nataša: legendikul lebab selili mürsja valgeis rõivis, käed laiali, sinised silmad, nüüd surunud, pöördud taeva poole. Hommikul leitakse ta märjana, tuuakse koju, asetatakse türgi diivanile. Saabub Nikolai, langeb põlvili ta laiba juures. Elu ei õnnestunud, armastus on purustatud. Õnetu Nataša. Vaene Nikolai. Ja kõige rohkem kahju on võib olla tädist, vanakene vaid meist elaski.

Vihm tihenes. Erutatud, nukrustav Nataša väsis lõplikult, kraapis kokku lasu laaste ja heitis hõövlipingile. Igal juhul, kui ei surmand teda äike, siis külmetab ta vähemalt. Läbi katuse sadas vihma. Laastud lõhnasid niiskust ja tärpentiini. Nataša tundis end mahajäetuna ja äratõugatuna. See tunne oli nii magus ja mugav, et ta veel veidi nuttis ja siis rahulikult magama uinus.

Ere valgus tungis silmi. Nataša tõusis laastudel istukile. Läbi ukse oli näha tumedat rohelist rohtu, täis kastet. Rohutirtsud möödusid sirtsudes. Oli juhtunud midagi eriti rõõmustavat.

Juuks oli täis laaste ja rõivad kortsund. Imelik! Nataša jooksis mööda jalgteed koju poole. Alleil oli näha jalajälgi. Aknad olid pärani lahti. Palkoni esisel vedeles tädi kaloss. Nataša jooksis mööda astmeid üles ja karjatas. Klaasuksel seisis Nikolai, mütsita, sasis habemega ja juuksega, porises mantlis. Ta silmis oli hirm ja rõõm.

„Nikolai, armas! Armastad, armastad mind?“ küsis Nataša ja huuled värisid kord naerust, kord pisaraist.

Nikolai, lükates ta pää tagasi, vaatas ta erutatud, unisesse, toredasse näkku ja oli pööraselt ärritatud ja ei saand midagi aru. Ja tõesti terves selles loos, pääle selle, et nad armastavad mõlemad surmani, et maailmas ei ole midagi paremat armastusest — ei olnudki muust vaja aru saada.

Ent tagumistesse ruumidesse kadusid kui hiired Varvara Ivanovna ja vanakesed Stabesovid, ohkasid, ei julend ninagi välja pista ja lohutused lõppeks.

August Strindberg — „Sinises tornis“.

Suure kirjaniku viimne armastus.

Maailma kraljusjega Noofsi kirjanik August Strindberg, kelle teostes valdavalt on armastuse ja abielumotiive, omas intiimelug on rohkesti maitsend armastust. Ta elusaatust on jagand ametlikult neli naist, pääle nende arvu tu hulk teisi, kes etendand osa suure kirjaniku elus. Enamiku neist ta on jäädvustand omis surematuis teostes. Kuigi Strindberg kujutab rohkem armastuse ja sugudevahelise elu pahelisi pooli, näib naist enam vihkavat kui armastavat, ei saa öelda, et ta enese armastuselu oleks lõpptomalt õnnetu. Vähemasti viimne armastus, see neljas naine, valgustas ta elu õrna päitejapaistega ja tegi üle kõikide kannatuste ometi kerget kirjaniku elulõpu. See oli *Fanny Falkner*. Viimast ei saand Strindberg enam omas loomingus teha surematuis, kuid see eest *Fanny Falkner* ise püstitab monumendi oma sügavahingelisele ja suurevaimlisele abikaasale, — kirjutades raamatn „August Strindberg sinises tornis.“

Omas raamatutehes *Fanny Falkner* kirjeldab Strindbergi elu lõpuaastaid ja mälestab ta viimast armastust. See on südamewerega ja naiseliku õrnuse ning lihtsusega kirjutatud ajalik dokument, mille väärtus tohib olla sama suur ja surematu, kui kõik, mis hõltab Strindbergi ümber.

1908. a. juuli alul lahkeb Strindberg „Bunajest majast,“ kus ta eland oma kolmandat abielu ja kolib oma raamatute ning riietega Drottningi tänavale, ühte tornifarnasesse nurgamajja, n. n. — „Sinisesse torni“, kus ta asub kaasüürilijena Falknerite perekonda. See lahke rahvas võtab omas elus laotile jäänd kirjaniku oma lahkesse hoolitsemisse.

Ja seist ajast alates kirjeldab *Fanny Falkner* ta elukäiku. „Haige, maelatund ja piinatund, halvasti hoolitsetud tuli ta meile. Ta ise kõneles, et ta on haige ja väjind ja kurtis krampeidest vähjatõve järeldisena. Viimase kahe

luna kestes wahetand ta teenijaid tahetja korda.
Nii jäänd ta laofile."

Strindbergi päew.

Elus Strindberg oli väga täppis. Warakult tõusnud ja joond enese walmistatud kohwi, läks ta wälja ja tuli warsti tagasi. Siis istus ta kirjutama. Töötas kella üheteistkümneni. Siis toodi talle einet — talwalist wõileib pöbralihaga. Juure ta jõi pilfenit ehk wöttig mõne napsu. Puhkas see järele wähekeste ja töötas siis edasi lõunani — kella neljani. Pääle lõunat luges palju, eriti armastas Dickens'it. Shtul jõi mõned wõileiwad, jõi piima ehk jesterji ja läks warakult magama."

"Sinises tornis" Falknerite juures ta kodunes kiiresti ja tundis end hästi. "Ta sai elurõõmsamaks, rahulikumaks. Wahest juhtus, et ta polnud antawa söögiga rahul. Siis ta jättis kandikule sedelikeseid kirjadega, nagu: "Estimoidud," "Tahate mind mürgitada," wõi "Pidage omale see taani figade sööming."

Strindberg oli kofkuhoidlik. Ent waeste wastu näitas pillawat heldust. Tal oli palju kundesid, kes talt said üht wõi teist. Tõulaks walmistas ta oma waestele pakiseji riietega wõi ümbrikke rahaga. Oma teenijatüdrukta ta saatis sageli warahommikul annetistega teele. Juhtus tihti, et ta kinkis ära oma parema ülikonna ja selle unustand, ta arwas, et teda on warastatud.

Laste wastu ta oli liigutawalt südamlik. Ta armastas otse isalikult Fanny Falkneri õdesid-wendi. Ta tõi neile kingitusi ja hoolitses, et neil kõigiti oleks häa. Suweks saatis lapsed oma wenna juure maale.

Kuid kõige selle juures

Strindberg oli väga närwilik ja ärritus

tühiseist asjust. Ta umbusaldas inimesi, kohtas neid eelarwamistega, sattus sageli segadusse, märatfes ja wõis olla tihti päris wäljakannatamatu. Kõike seda kirjutab ka Fanny Falkner. Näiteks kaeband korra Fanny, et ta kardab

fälma, jalamaid annud Strindberg neinte raha kajuta ostuks. Aga jääkamas tuli talle pähe, et tüdruk raha muuts otsiarbeks kulutab ja ei saand sejt arwamistest lahti warem, kui sai tõendisi. Samuti juhtus, kui Fanny Strindbergi küsil kellelegi pidi wiima lilli. Ja Strindberg ei uskunud muudu, kui nõndis Fannylt wasta-tawa kwiitungi.

Tänawail pahandus Strindberg peaaegu alati. Jtka talle näis, et teda jälgitakse ja millelegi pärast nagu walwatakse. Korra wah-tiud teda tundmatu daam. Strindberg wihas-tund, lastnud daami mööduda ja astus siis talle kättemaksuks kändu.

Loomisjõud Strindbergil oli wiimseil aastail uskmatalt suur ning wõimas. Ta wõis kirjutada terwed raamatud paari nädalaga. Näiteks draama "Wiimane rüütel" ta kirjutas walmis kolme nädalaga. Fanny Falkner toond selle draama kirjutamise ajal Strindbergi töölauale waaaji kolme punga ja ühe õiega. Akt walmind, pudenes õis ja kui sai walmis wiimne akt, langes ka wiimne õis.

"Sinisesse torni" asudes Strindberg oli 59 aastat wana. (Sündis 1849 aastal). Nasta eland Falknerite perekonnas ta oli

tiindund Fannysse sügawa armastuseni.

Strindberg oli siis 60-aastane ja Fanny Falkner alles — kahetümmene. Strindberg tundis wägewat tungi uueks eluks — õnnelikuks perekonnaeluks. Ta palus Fannyt tulla temaga — maale ehk Bretagne'i. Lapselik Fanny, õppind suurt kirjanikkta armastama oma lapsemeelsusega, pühendab oma elu Strindbergile ja ühendub temaga.

Liigisuur aastate wahemaa ei töötand hääd. Nende elu ei kujunenud nii, nagu lootfid mõlemad, kuid ometigi... mõlemad jäid rahule. Nende kurbuses oli nende õnn — ja helge oli Strindbergi wiimne tund. Ta lastus sur-nute riiki 1912. aastal, liig wähe maitsend Fanny Falkneri lapselikku armastust.





V. Aaltonen

Noor naine (Graniit)

Väinö Aaltonen.

Soome suurim kujur.

Väinö Aaltonen, kellelt meie ajakirja käesolevas numbris on kaks skulptuuri — „Noor naine” ja „Dekoratiivne pää” on lahetaguse hõimurahva — soome nimekamaid nüüdisaja kunstnikke. Ta on teotsenud Turus, hiljem asus Helsingisse. Praegu 33 a. vana. Viimasel ajal töötas Rahvasteliidu juures, Genfis, kus modelleeris maailma suuremaid riigimehi.

Pariisis ta hiljuti korraldas erinäituse, mis leidis üldise tähelepanu ja kiituse. Mainitud meie ajakirjas esindatud tööd olid ühed väärikamad Pariisi näitusel.

Aaltose pääala on skulptuur, kuid ta on vahest harrastand ka kubistlikku maali. Skulptuuris ta armastatum aine on massiivne punane graniit.

Soomes on ta täitnud suuri riiklikke tellimisi. Tampere silla ilustised — neli pronks figuuri on Aaltoselt. Praegu tal on käsil soome uue parlamendihoone fassaadi dekoreerimine figuraal-kompositsioonidega.



V. Aaltonen. Dekoratiivne pää (Kullatud puu)

„Seaduslik armuke“ arvustustules.

Saksamaal korraldatud ankeet George Anquetil'i teose „La Maitresse légitime“ („Seaduslik armuke“) ilmumise puhul. Vastused nimekamailt kirjanikelt ja teadlasilt.

Pariisis ilmus George Anquetil'i teos „La Maitresse légitime“. Autor nõuab temas, et kaotataks karistuse määramine kahenaisepidamise eest. Ta püüab motiveerida oma nõuet sellega, et Euroopas on umbes kaheksateist miljonit naist, kes peavad jääma vallalisiks. Neid takistab sõlmima reeglipärasest abielu ühest küljest monogaamne abielu institutsioon ja teisest küljest tunduv naissoo ülekaal. Et mõista õieti kõiki teoses esinevaid füsioloogilisi ja moraalseid väiteid, peab temasse süvenema. Sellepärast Berliini seksuaalteaduste instituut korraldas teose saksakeelse väljaande ilmumise puhul ankeedi, millest anname edasi mõned sissetulnud vastused.

HENRI BARBUSSE,
kuulus prantsuse kirjanik.

... Teie ringkõnnumisile võib vaid siis tõsise

vastuse anda, kui arvestada kõikide vana kodanlise seltskonna põhimõtetega. Ent ei saa unendada üht osa selles vanas masinas, mille üks ratas löikab teist, ilma tervikut lõhkumata. Seisab väljaspool kahtlust, et mõistliku ja õiglase ühiskondlise korra juures seadus ei reguleeriks mehe ja naise tundelisi suhteid nii ebaajakohaste ja ebasobivate määrustega kui tänapäev. Kõikjal, kus ei ole puudutatud üldised huvid, peab jätkma asjaosalistele piiramatut vabadust. Teil on täielik õigus, kui väidate, et päälesunnitud monogaamia on ebamoraalne ja kutsub esile silmakirjalsust. On otse hämmastav, et aastasadad ei lubatud isegi abielulahutust. Ent praegugi veel ei ole abielu institutsioon vaba eeskirjust ja valjust. Veel tänapäev kasutatakse abielu selleks, et kohtuniku kaudu kaitsuda teatud materjaalseid ja seltskondlikke eelarvamisi.

Professor EUGEN BLEULER:

Täna teid tõsiselt, et lasete mind osavõtta läbirääkimistest, mis tingivad teie ettepaneku kaotada kahenaisepidamise paragrahv tsiviilseadustikus. Olen veel noor küllalt, et mõista, et teie eitav arvamine praegustest oludest on täiesti põhjendatud. Samuti tervitan teie mõtet, otsida radikaalseid abinõusid selle ebasobiva seaduse kaotamiseks. Ent arvatavasti on minu vanadus see, mis takistab mind Anquetil'i ettepanekut õieti mõistmast. Pika kaalutlemise tulemusena märgiksin siiski oletust, et poliitika kujuneb lõppeks „arenend ja kõrgelseisev monogaamia kui veetlev „fata morgana“ meie tuleviku paleuseks praeguste olude varemeist.”

Professor dr. FINGER:

Neitsilikuse nõue enne abieli ja truuduse nõue abieli kestvusel on hügieenilised tingimused, mis esijoonel takistavad suguhaiguste levimist. Et naissugu sääljures valjumini käsitletakse kui mehi, on tingitud asjaolust, et mees on abieluks kõlbmatu suguhaiguse tagajärjel enamalt jaolt ajutiselt, naine aga sageli kehtvalt... Ainus põhjus suguhaiguste hiiglasuureks levimiseks on seksuaalne vabadus. Kõik mis tingitud sarnasest vabadusest, mida nõuab n. n. abielureform, aitab kaasa nende levimisele.

*

Seisame kummaliste vastandite ees: ühiskonna ja moraali filosoof Barbusse ühel pool ja mõlemad arstid Bleuler ning Finger teiselt poolt. Midagi ei suuda väljendada selge-

mini, kui raske on nimetatud probleemi lahendamine, kui äsjaavaldatud täielises vastolus seisvad ilmavaated, milliseid püüab lepitada Roda Roda huumoriküllane kirjutis.

RODA RODA,

austria kirjanik ja publitsist.

Kas meil ei ole ammu juba tarvitusel mitmenaisepidamine — ent milliste ilusate ja kõlavate nimetiste all? Kas peame tingimata kiskuma ukseid pärani valla, kuna nende avaraist pragudest võib igaüks mugavalt sisse lipsata, kes iganes soovib?

Varjata silmakirjalsust, „muretseda selgust!“ — Selgus ei ole hääd, ei ilus.

Sugupoolte elus on ta igav. Politikas haavav. Ja kõikjal mõtetu.

Ameerikas häälletatakse keeluseaduse poolt. Miks ometi? Arvamine, meie oleme kivid, on enesepett. Ei, keeluseadus on tõeline vabadus: kes juua ei taha, seda ei saa isegi ahne kõrtsiperemee selleks sundida — ja kel on janu whisky järgi, joob, niipalju kui suudab, hoolimata keeluseadusest.

Miks pühitseda ja piiritada vastuvõetavaid olukordi kohe seadusega? Uued seadused — uued kütked.

Mis olema peab, seda kannatagem — valitseja viisakus on vaadata läbi sõrmede. „Valitseja, tähendab mõista“ — ütleb vana Metternich... Tahaksin näha Kemal Pascha nägu, kui ta kuuleb, et meie oleme seadusega lubanud mitmenaisepidamise — kuna tema äsja alles suure vaevaga kaotas mainitud pahe omast riigist.



Senta Born — varjutantsus
Berliini „Talveaias“



Esimene lumi mägedes

Talent.

Nägin enda silmaga kui kunstinaütusel müüdi ühele riigikoguliikmele saja krooni eest öudsete võrvide rosolje. Üks kollane plärts ja punased tipud pääl. „Aumärkidega kaetud rind“ seisis nimekirjas. See pidavat olema meisterteos. Arvustus ütles, et modern.

Ja nüüd olen minagi kunstnik. Sõnaga — tulutoov elukutse. Unista pintsliga kotiriidele, mõtle nädal aega pildile nime ja — ole lahke! Sada krooni tuleb nagu saaks altkäemaksu.

Eestkätt pean omama kunstniku välimuse. Hakkasin juukseid kasvatama. Lakkad lakkasid varsti pääs nagu superfosvaadiga väetatud põllul nisu. Nüüd pole terves Tallinnas kellelgi nii suurt karvamäge kui mul. Must nagu kohvipaks, ütlen. —

Aga kaabuga oli lugu! Kuskilt ei leia. Poes uued ja terved. Säält ei või osta. Siis sa pole kunstnik.

Tingimata peab olema määrdind ja katkine. Soovitav narmendavate äärtega. Muidugi — kõik on näind kunstnikke?

Läksin sõbra juure. Ta nimi on Daaniel Pintsell. Elab viiekordse pilvelõhkuja ülemise sarikaotsa all.

Ta on rikas poiss ja võiks vabalt elada „Kuld Lõvis“. Aga kunstnik peab ju elama räästakongis. Sest ta muidu ju pole kunstnik.

Küsisin, kust saab kaabu. Niisuguse musta, narmendavate äärtega nagu temal. Ütles, et on saladus. Aga mulle rääkis.

Öösel hiilisime linnast välja. Otse põldudele. Vargile! Ausõna.

Eemal on näha hernehirmutis. Jumalik kaap pääs! Sellane nagu mu sõbral —

Nii sain kaabu. Poest ostsin sametlipsu ja krae. Nüüd olen kunstnik.

Siis üürisin korteri. Ühe pööningu-urka. Suurepärase väljavaatega. Maali, kas või magamata.

Viimase raha eest ostsin esemed, mida kunstnikul maalimisel vaja. Hõiskasin tänavale suure häälega. Südame all oli õnnis tundmus. Ometi kord üks tunnustatud kunstnik! —

Harju tänavale lõin pukid üles. Vaatan — inimesi parves ümber. Mõtlen tulevikukski nii hakata maalima. Saab rohkem

reklaami. Ja seda ongi vaja ühel tõsisel talendil.

Ent inimesed uurivad. Harju koguneb inimesi täis. Nagu paraadil. Kisa, kära, auto hoiged...

Rahvas on minust vaimustatud, mõtlen. Hõiskavad mulle. Sirutan tähtsalt rinnakorvi.

Üks tuttav patsutab mulle käega õlale. Vaatan — pole sõber. Hoopis kordnik. Ühesõnaga, nalja mees. Ei saagi aru mu talendist.

Ütleb: „Segate liikumist. Laske silmapilk jalga!“

Ütlen: „Olen kunstnik. Valmistan tööd lähema näituse jaoks.“

Ütleb: „Ei aita. On teil siseministrieriumist luba, et võite takistada liikumist?“

Ütlen: „Olen kultuurinimene. Kunstniku hingega.“

Aga rusikaga ähvardas. Ja irvitavad saadanad!

Üks pisikene poiss imeb sõrme. Vaatab mu geeniusse esimest debüüti.

Küsub: „Onu, olid sa vanasti mu papa juures müüri-sepp?“

Olen kuulnud, et kunstnikud ja suured geeniused võivad täiesti anduvalt teha üksinduses tööd.

Ajan pool trammivagunit oma kraami täis.

Kodus alles läks lahti maalimine. Pääst. Ainustki värvikübet ma ei jätnud järele. Või mis tast jättagi järele?

Suured talendid vaatavad kaugelt oma maale. Mina ka. Jumalik! — leian. Aga nime ei leidnud pildile.

Oleksite pidand mind eile lõunapoolikul nägema linnas, suur maal kaenas. Pakun poodides müüa. Oh, ärge iial müüge oma maale poodidesse! Neil pole aimugi kunstist.

Ning ma ei küsinudki rohkem kui 100 krooni.

Üks noorhärä tuleb mu juure. Karvamägi pääs. Ka kunstnik. Koputab rahutult ja kadestavalt mu loomingu esimesele õiele. Kutsub kohvikusse. Harju tänavale. Lähme.

Palju karvamägesid koos. Meestel värisevad käed. Avavad minu maali. —

Vaatavad. Seisavad tummadena. Ometi kord vääriline vaeva tasu! Kunstnikkude eneste tunnustus. Üks neist räägib:

„Peate seda maaliks? See ei kuulu ühessegi kunsti voolu.”

Seletan küll, et ma pole tahtnudki maalida kunsti voolu. Aga nad ei usu.

Aina oskavad naerda. Leian, et prohvet pole kuulus omal maal . . .

Keegi poleks pidand mind eile lõunapoolikul nägema linnas. Suur maal kaenlas. Lubasin väikest koerakest oma maastikupilti nuusutada, aga ta ei saand aru. Arvas, et on puu. Tahtis midagi muud. Ma ei luband.

Lähen koju. Löödud. Nagu poksivõistlusel. Maal vedeleb nurgas.

Kaabu viskasin tänavale. Aga veel tänapäevani seisab ta sääl. Põhi ülespidi.

Rumalad möödakäijad, mõtlen. Ei taha suure geeniusse pääkatet.

Kes võib teada mitu miljonit maksab tulevikus?

Aga maal vedeleb nurgas . . .

Kuuldavasti olevat mind võetud kultuurkapitalist osasaajate nimekirja. Aga ma saan aru, et teevad mulle ainult häädmeelt.

Mis te arvate, kas seatakse mu rinna-kuju kuskile platsile?

Aga juukstega on lugu. Habemeajajad tõstsid hindu. Karvapoodi minna ei või. Sinna võib vastasel korral jätta poolekuu palga.

Ma ostan enesele parem käärid. Lõikan ise juuksed maha. Tuleb odavam.

Kuid lõppeks lubage küsida:

— Olen ma Tizian? . . .

— Ei, ma olen Leonardo da Vinci. —

Antoine Bourdelle †

Hiljuti suri kuuekümnepäevaseks aastaks vanades kaasaja suurim skulptor Antoine Bourdelle.

Rodin, Maillol ja Bourdelle — on nimed, mis püsivad esikohal prantsuse uusimas skulptuuris.



Saksa kirjanik Arno Holz, suri oktoobri lõpul Berliinis. Holz oli üks Nobeli auhinna kandidaate. Pildil A. Holz abikaasaga.



Teosoofide kristus Krischnamurty, Antoine Bourdelle skulptuur.

Rodin, võiks öelda, avastas moodsa skulptuuri uue maailma. Vist ühegi maa skulptuur pole temast mõjustamata. Maillol ja Bourdelle olid ta õpilased.

Bourdelle oma loomingu taotleb monumentaalsust. Ta taotleb seetõttu siis ka tüüpe ja sümbole. Satub sääljures kahjuks allegooriasse. Selles peitubki Bourdelle'i loomingu nõrkus ta isikliku suuruse, ta arvurikka loomingu ja ta suure kunstnikulise iseduse kõrval.

Bourdelle sündis 30. okt. 1861 Montandone's. Õppis Pariisis maali. Hiljem läheb üle skulptuurile, kuid ei unusta ka maallmist.

Ta on jõudnud luua palju. Ta loomingu parema osa moodustavad büstid. Olgu siin loetletud järgmised: Koeberlé, Alvear, Simu, Anatole France, Hoo Wei-tee, Perret, J. G. Frazer, Rembrandt, Rodin, Beethoven j. t.

Ta on püstitand avalikkusesse paikadesse monumente ja mälestussambaid nii Prantsusmaal kui väljaspool seda (Buenos Aireses kuulsa Alvear-monumendi). Sel kevadel püstitati Pariisis Place de l'Alma'le ta poolt valmistatud Poola kirjaniku Mickiewicz'i mälestussammas. Ja hiljuti lõpetas ta surnute mälestussamba Montceaules-Mines'is. Ta viimasteks töödeks olid Venezuela

presidendi ja Daumier büstid. Ta on loond ka muinaskreeka ja keskaja ainetel ning ilmes.

Bourdelle oli akadeemia vaenlane. Aga ka akadeemikute poolt ei leidnud ta siis tunnustust. Ja eeltähendatud põhjustel pidi jääma ta ilma riiklikkude toetusteta. Tal tuli läbi lüüa täiesti omal käel, olles võitnud oma kaitsjajaks esialgu üksikuid, nagu seda olid kirjanikud Leon Daudet, André Suarès ja teised. Kuid selle eest koondusid ta ümber kõik need, kes võistlesid oma loomingu õigustuse, vabaduse ja töö tunnustuse eest. Bourdelle oli keskne kuju neile. Ta ümber koondus arvurikas õpilaste pere. Ja vahest on ta inspireerinud meigi kunsti. Mõtlen siin A. Starkopfit, kes mäletab aukartusega lahkunu kunsti-ideaale. Aga vahest leiame ühiseid jooni ehk ka nende loomingu.

Bourdelle suri maal Vésinet's oma kuulsa kaastöölise, valaja Rudier juures südamehaigusse, kus viibis tervisparandamisel. Ta töötoa laud, surnutoa kõrval, on jäänd täis igasugu skitse. Kunstnik lootis paranemisse. Kuid see lootus ei läind enam läide. Prantsuse ajakirjandus järelhüüetes Bourdelle'ile leinab teda oma kõige suurema skulptorina viimaselt ajalt. Ei ole põhjust seda kinnitust mitte uskuda.

J. Pert.

„ILO“ esimene number

leidis hää vastuvõtu. Seni on ankeetide vastuseid sisseantud ligi poolteist-tuhat. Nende järele on ajakiri vastuvõetav 71% — **hästi**, 29% — **rahuldavalt**. Ankeetide saatmine kestab edasi. Ankeetide lõplikud tulemused avaldame, nagu lubatud, ajakirja 3-das s. o. — detsembrikuu numbris, mil jagatakse vastajaile kolm aastakäiku „ILO“.

„Ilo“ detsembrikuu number ilmub haruldaselt huvitava ja suurepärase jõulunumbrina.

„ILO“ esimesi numbreid on veel väiksel arvul järel. Kes soovivad, rutaku.

TALITUS.



lasemaid ja „tuumakamaid“ nagu all? Kas anda preemia scharmantsele võluvate silmadega brunetile — või — tõsisemale, sügavahingelisele blondiinile, kes dresseerib paksu Bullyt?

Nagu näha on väga raske auhindajail teha õiget valikut.

Kaks suuremat vastast ilusate jalgade võistlusel Ameerikas.

Kumbat jalga-depaari eelistada? See on ränk küsimus auhindajaile. Kas sihvakaid sääri nagu ülemisel pildil, või ehk täid-



Anekdoote.

Ameerika reklaamtrikid.

Ühe kino direktor Chikagos saatis laiali uusima filmi kutseid, millist kavatses lavastada järgmisena ja lisas kutsele juure 4-sendilise tšeki „väljamaksimiseks ettenäitajale”. Kutse kõlas järgmiselt:

„Austatud härra! Oletan, et teie sissetulek ulatub 15.000 dollarini aastas. Et teie ka kindlasti arvamisel olete, et aeg on raha, lisame siia juure 4-sendilise tšeki, mida võite kasutada oma kaheminutilise aja raiskamise katteks, mida tarvitate selleks, et lugeda mõningate väga algupäraste ja põnevate stseenide kirjeldisi, mis esile tõstavad uue filmi. Esietendus järgmisel reedel”.

Direktor ei spekuleerind valesti. Seda — olgugi väikse tšekiga täiendatud — reklaamlehte loeti tähelepanuga ja filmi külastati ohtralt.

Teist trikki tarvitas kinodirektor Milvaukees. Igal tänavnurgal, paljude äride vaateaknail oli ühel hommikul lugeda, et Royal-Kino tarvitab 500 elavat kassi ja et ta jagab välja iga looma eest kaks maksuta kutset.

Algas metsik kassijaht ja lõunapaiku olid ära antud juba 500 kassi.

Nüüd seoti igale kassile värviküllane pael sappa, millel seisis suurte ja selge tähtedega kuulutis:

Teispäevast pääle suur sensatsioonifilm „Kassikäpp.”

500 looma lasti seepääle lahti ja nad andsid, oma ebaharilikust ilustusest erutatud, täielise kassikoosserdi.

Reklaami siht oli saavutatud ja „Kassikäpp” väljamüüdud.

Tunnistajate väärtusest kohtus.

Väga otsitud kaitsja, Londoni advokaadi Jones Percy Foxbury, advokatuurist jutustatakse järgmine lugu, mis peab valgustama tunnistajate küsitavat väärtust. Mr. Foxbury oli võtnud enesele kolme kaebaluse kaitsmise, keda kahtlustati sisse-murdmises ühte sigariärrri. Äriomanik ütles, et ta tunneb ühes kaebaluses ära ostja, kes kolm kuud enne sisse-murdmist ostnud tema juurest tubakat. Järgmisel päe-

val — sest protsess kestis kaks päeva — esitas mr. Foxbery tunnistajale küsimuse, kas ta tunneb ära ühes kohtusaalis viibivas isikus eilaõhtuse ostja.

Tunnistaja eitas. Mr. Foxbury ütles: „Teie ei mäleta siis tõesti, et mina eile õhtul, kui teie üksi äris viibisite, nelja shillingi eest teie käest piibutubakat ostsin? Kuidas sõandate siis oletada, et tunnete ostjat, kes külastas teie äri kolme kuu eest?”

Kaebalused said tunnistajate puudumisel õigeks mõistetud.

Põhjus.

Ühes seltskonnas tõstetakse taevani Verner Kraussi ühe filmihaige daami poolt. „Mäletate isand Krauss, kuidas ühes stseenis teie näo üle tõmbus sügav hingelse valu joon, kui pilvevari, see on tõesti väga suur kunst.”

„Ja ma mäletan,” vastab Krauss kuilt, „selle ülesvõtmisel olid mul uued saapad jalas, need pigistasid pööraelt.”

Polaarreisult.

Juut, kes saatis Cooki ta reisil eskimode juure, tuleb koju ja jutustab oma polaarreisust. Muuseas jutustab ta ka, et nad toond säält ühe lehma kaasa, et saada piima. Seepääle ütleb kuulaja: „See on mõtetus! Millest oleks siis lehm sääll eland? Sääll ei kasva ju kõrtki rohtu, on ainult lund ja jääd.” Seepääle vastab reisisikaaslane: „See ei tee ju midagi, panime lehmale rohelised prillid pähe, ta mõtles, et lumi on rohi ja söi, mis aga sisse läks. Kui me pärast teda lüpsime, tuli ühelt poolt jääkohvi ja teiselt poolt vaniljekreemi.”

Traditsioonid.

Inglismaa on traditsioonide maa. Billy, mis mõistad sa traditsioonide all?”

„Tõlkeid.”

„Mõtetus! Traditsioonid on asjad, mis päritakse isalt pojale. Kujunda mulle üks vastav lause.”

„Võimlemise juures kärisesid mu traditsioonid!”

Vastutav toimetaja ja väljaandja: Joh. Järv. Toimetuse sekretär: mag. Mall Kuusik-Jürman

Toimetus ja talitus: Tallinn, Harju tän. 48, III k. Telefon 2-81. Avatud kella 10—16.

Tellimishind: 1 kuu — 50 s., 2 kuud — 100 s., 3 kuud — 125 s., 6 kuud — 250 s., 12 kuud — 500 s.

O-ü. „Vaba Maa“ trükk, Tallinnas, 1939.

Ajakiri „ILO“ on müügil:

Tallinnas: K/ü. „Rahvaülikooli“ kauplustes, Harju tän. 48 ja Jaani t. 6, T. E. K. Ü. „Päevalehe“ kauplustes, Pikk t. 2 ja Jaani t. 6., A. Keisermanni rmtk. Kinga t. J. Ploompuu rmtk., Nunne t., G. Paju ajakirjanduse kontoris, Harju t., A. Vassermanni rmtk., Pikk t., Pea-, sadama- ja väikejaama raamatukappides ja kõiges ajakirjanduse tänavmüügi kioskides.

Tartus: P. Johannsoni ajakirjanduse kontoris, kõikides tänavmüügi kohtades ja jaamas.

Rakveres: N. Erna, Leo Erna ja hr. Priimanni raamatukauplustes, jaamas (hra Videvik) ja tänavmüügi kohtades (hra Laasberg).

Narvas: J. Videviku müügikioskides.

Valgas: pr. R. Kauke ajakirjanduse tsentraalis ja kioskides, pr. Raagi kioskides ja jaamas.

Võrus: Hrade Siska, Semmi ja Songi rmtkauplustes ja jaamas (pr. Kajak.)

Kuresaares: O. Liivi ja hra Hallika rmtkauplustes ja hra Meieri kioskis.

Pärnus: K/ü. „Kultuuri“ ja A. Küngi raamatukauplustes ja „Uudise“ tänavmüügi kioskides.

Viljandis: hra Strahlbergi tä-

navmüügi kioskides, A. Renniti ja hra Paju rmtkauplustes.

Paides: Hrade Seidelbergi ja Leesmendi raamatukauplustes.

Tapal: Pr. Maasiku ajakirjanduse kontoris jaamas.

Petseris: Hra Grünthali ja Piirisilla raamatukauplustes.

Haapsalus: K/ü. „Lääne“ ja hra Tamvergi raamatukauplustes ja jaamas.

Paldiskis: Pr. Bergi ajakirjanduse äris.

Türis: Prl. Rumvoldti raamatukauplustes.

Tõrvas: Hr. Treufeldti raamatukauplustes.

Põltsamaal: õpetajate kooperatiivis ja hra Kampuse raamatukauplustes.

Mõisakülas: hra Luige ajakirjanduse äris.

Abjas: pr. Sauli raamatukauplustes.

Sindis: Hra Heidemanni ajakirjand. kioskis.

Antslas: Hra Kivi raamatukauplustes.

Mustvees: Hra Martinsoni raamatukauplustes.

Päale selle ajak. „Ilo“ on müügil kõikides raudteejaamade raamatukappides.

“MAALEHT” on ajaleht kõigile ja eriti põllumehele. „Maaleht“ eesmärgiks on näidata põllumehele ja maaelanikule teed paremale tulevikule ja majanduslikule jõukusele. „Maalehes“ õpetlikud artiklid parimate põllumajandusteadlaste sulest. Laialdased päevauudised kodu- ja välismailt. „Maaleht“ maksab tellides ainult 60 s. kuus. Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused. Toimetus ja kontor: Tallinnas, Harju 37.

“JUTULEHT” avaldab vaimustavaid jutte romaane ja vesteid. „Jutuleht“ ilmub igal laupäeval. Igas „Jutulehes“ 2 romaani korraga. hulk jutte. hindmõistatusi jne. Üksiknumber 10 senti. Tellides 50 senti kuus. Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused. Toimetus ja talitus Tallinnas, Harju tänav 37.

Tutvunedes praeguse **“Uudislehega”**

leiate, et see on meeldiv ja elujaatav seltskonna ajaleht. „UUDISLEHES“ ilmuvad huvitavad kirjutused kodu- kui välismailt hulga piltidega. Peateselle artiklid teaduse, kirjanduse, kunsti, filmi, raadio, spordi ja muudelt aladelt. Hea romaan. Vested jne. „Uudislehe“ lugejad võivad maksuta kuulutada. „Uudisleht“ ilmub 2 korda nädalas ja maksab tellides 50 senti kuus. Tellida saab igast postiasutusest. Peakontor Tallinnas, Harju tän. 37.

Ehitustööd

Ehitustööd

VÕTAN OMA PEALE

ja teostan kiiresti ning täiesti korralikult: elumajade ja muude hoonete ehitusi, parandusi, sisemisi ja väliseid remonte jne. Müüri- ja puutööd. Vilunud töölised. Tööde eest täielik vastutus.

Austusega ettevõtja **A. JÄRV**
Tallinn, Falkpargi tän. Nr. 29, krt. 4.

Remondid

Krohvitööd

„JLC“ igasse majja!

Kirjandusharrastaja, teadusmees, kunstnik, näitleja! Teie esimene — nagu igapäevase leiva — suure, olgu tellida „ILO“!

Arst, advokaat, hambaarst! — Teie tellige oma ooteruumi aegsasti „ILO“, sest Teie kliendid ootavad sellast ajakirja! Teile endile ta on vaimliseks leivaks!

Ametnik, õpetaja, üliõpilane, õppur! — Viivitamata tellige omale „ILO“, sellast ajakirja vajab Teie vaim!

Talupidaja, perenaine, käsitöeline, tööline! — Ajakiri „ILO“ on teie raskest tööst Teile pühapäevaks!

Ärimees, tööstur, ettevõtja! — Tellige kohe „ILO“, et seisaksite kursis kultuurse arenguga!

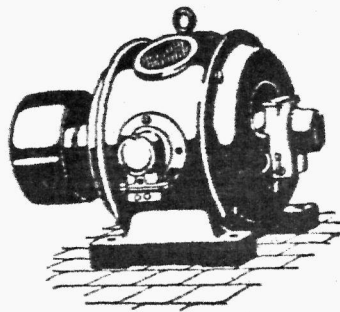
Juuksetöösturid! — Teie lugemislaua peab olema eestkätt kõige huvitavam ajakiri „ILO“.

Söögimajade, kohvikute ja restoraanide pidajad! — Teie lugemislaua peab leiduma külaliste meelehääks „ILO“. Tellige kohe!

Ja õppeasutuses, raamatukogudes, lugemislauades ja organisatsioonides on enesestmõistetavalt esimesel kohal Eesti ainus kultuurajakiri „ILO“. Esitage tellimine juba täna, et saaksite odavamalt.

Sel kombel „JLC“ peab ulatuma
iga Eesti kodaniku kätte.

„JLC“ on maja ilu!



Elektri

valgustuse sisseseade
materjalid ja igasugu-
sed elektrimootorid.

Võtame vastu elektrijaamade ülesseadmisi ja elektrival-
gustuse sisseseade töid.

V. ENGEL

Tallinn, Pikk t. 45.

Telefon 26-53.

Eesti rahvuslikud käsitööd

O-Ü.

KODUKÄSITÖÖ

TALLINN

Kullasepa t. 9

Kõnetr. 27-70

Vaibad, mööbliriided, sohvapadjad,
aknakardinad, kampsonid, spordi-
sallid, mütsid, kindad, nahktööd,
pitstööd, keraamika j. n. e.

